

Austerlitz, Gramserweg/Oude Postweg (gem. Zeist)

rapport 1078

**Austerlitz, Gramserweg/Oude Postweg,
Provincie Utrecht**

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

E. Eimermann

Met een bijdrage van:

F. Zuidhoff (ADC ArcheoProjecten)

Colofon

ADC Rapport 1078

Austerlitz, Gramserweg/Oude Postweg, Provincie Utrecht

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: E. Eimermann, met een bijdrage van F. Zuidhoff (ADC ArcheoProjecten)

In opdracht van: Goldewijk Projectontwikkeling B.V.

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, december 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J.B. de Voogd', enclosed within a large, stylized, loopy signature mark.

J.B. de Voogd

ISBN 978-90-6836-068-4

ADC ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	9
1 Inleiding	10
1.1 Algemeen	10
1.2 Vooronderzoek	10
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	15
1.4 Opzet van het rapport	15
2 Methoden	15
3 Resultaten	16
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	16
3.2 Sporen en structuren	18
3.3 Vondstmateriaal	35
Aardewerk	35
Metaal	36
4 Synthese	36
4.1 Algemeen	36
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	37
5 Conclusie	38
5.1 Waardering van de vindplaats	38
5.2 Selectieadvies	39
Literatuur	39
Lijst van afbeeldingen en tabellen	40
Bijlage Sporenlijst	41

Afb. 1: Locatiekaart.

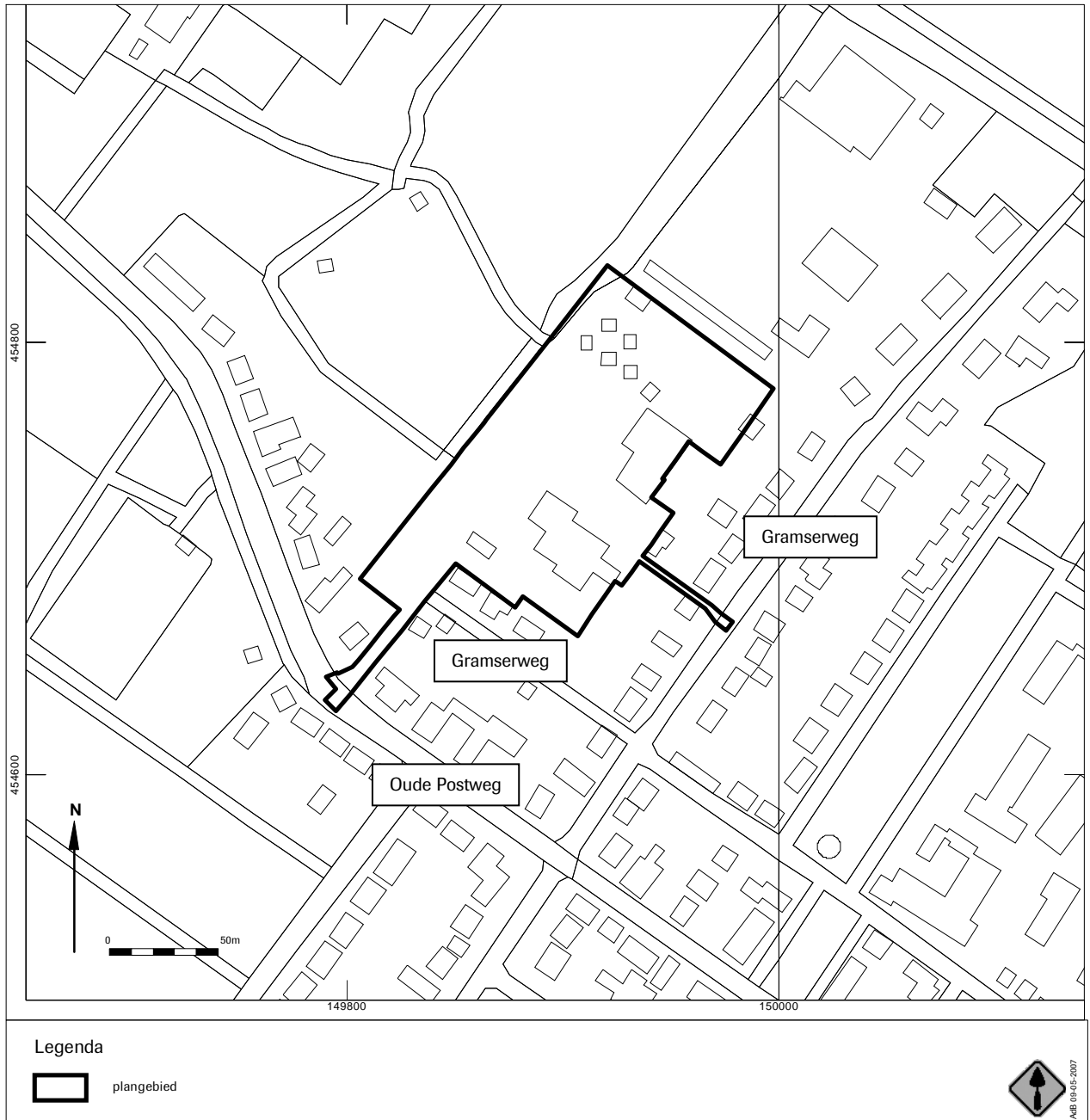

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSgebIED

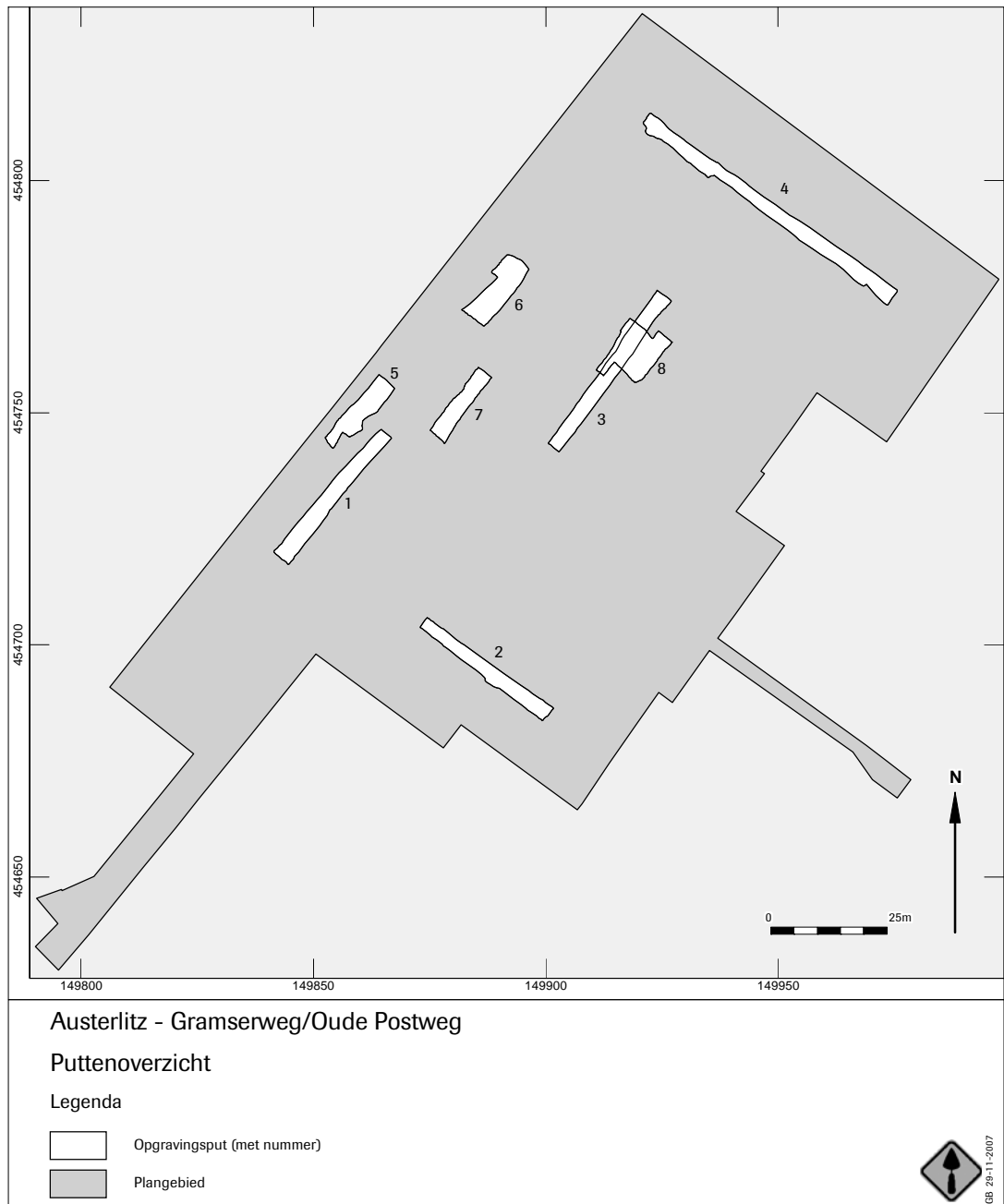

<i>Provincie:</i>	Utrecht
<i>Gemeente:</i>	Zeist
<i>Plaats:</i>	Austerlitz
<i>Toponiem:</i>	Gramserweg/Oude Postweg
<i>Kaartblad:</i>	32C
<i>Coördinaten:</i>	X=149.920,79; Y=454.835,98/ X=149.997,55; Y=454.778,77/X=149.906,81; Y=454.664,40/ X=149.828,40; Y=454.718,93
<i>Projectverantwoordelijke:</i>	drs. E. Eimermann
<i>Bevoegd gezag:</i>	Gemeente Zeist/Provincie Utrecht
<i>Deskundige namens het bevoegd gezag:</i>	drs. A. Borsboom
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	23568
<i>ADC-projectcode:</i>	4107309
<i>Complex en ABR codering:</i>	Frans legerkamp uit de Napoleontische tijd ? (NX)
<i>Periode(n):</i>	NT
<i>Geomorfologische context:</i>	Flank Utrechtse Heuvelrug; gelegen op een smeltwaterwaaier (sand)
<i>NAP hoogte maaiveld:</i>	12,90 m + NAP
<i>Maximale diepte onderzoek:</i>	10 m + NAP
<i>Uitvoering van het veldwerk:</i>	18 juli 2007 - 19 juli 2007, 26 november 2007
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	Provinciaal archeologisch depot van de provincie Utrecht

---

Afb. 2: Plangebied binnen Zeist.

Afb. 3.

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg

Overzicht van het plangebied met alle opgravingsputten op de bestaande topografie

Legenda

- Plangebied
- Verstoord
- Laag/verstoord ter hoogte van mogelijke greppel in put 3

GB 20-11-2007

Afb. 4

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg

Overzicht van het plangebied met alle opgravingsputten op de toekomstige topografie

Legenda

- Plangebied
- Verstoord
- Laag/verstoord ter hoogte van mogelijke greppel in put 3

GB 20-11-2007

Afb. 5.

Samenvatting

Op 18 en 19 juli 2007 heeft ADC ArcheoProjecten een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op de nieuwbouwlocatie tussen de Gramserweg en de Oude Postweg te Austerlitz. Op 26 november 2007 heeft nog een klein aanvullend proefsleuvenonderzoek plaatsgehad. Austerlitz is ontstaan uit het kampdorp behorende bij het Franse legerkamp dat hier in 1804 en 1805 gelegerd was. De onderzoekslocatie bevindt zich binnen de locatie van het Frans-Bataafse legerkamp, zodat eventuele sporen behorende bij dit kamp verwacht konden worden.

In totaal zijn verspreid over het terrein acht proefsleuven (in het vervolg te noemen als werkputten) aangelegd (zie bijlage). De werkputten hebben slechts enkele archeologische sporen opgeleverd. Op basis van het weinige aangetroffen vondstmateriaal konden naar aanleiding van het onderzoek uitgevoerd op 18 en 19 juli mogelijk alleen een greppel/gracht of drinkpoel en een kuil worden toegeschreven aan de Napoleontische tijd. Tijdens het aanvullende onderzoek op 26 november werd echter duidelijk dat de mogelijke greppel/gracht of drinkpoel van recente aard is, namelijk een diep ingegraven kuil met hierin voornamelijk recent baksteenpuin. De in het veld aangewezen sporen zijn voor het overgrote deel van natuurlijke aard of van recente ouderdom. De werkputten 1, 5 en 7 zijn daarbij voor een deel tot in zijn geheel (werkput 5) tot grote diepte reeds vergraven.

De natuurlijke verkleuringen in het vlak bestaan voornamelijk uit mangaanbanden die al dan niet recht naar beneden lopen en in het veld in eerste instantie als mogelijke paalgaten zijn geïnterpreteerd. Clusters of richtingen in deze mangaanvlekken zijn niet aan te geven, alsmede ontbreekt enig materiaal dat aan deze mangaanbanden valt te koppelen. Enkele van deze mangaanbanden kunnen mogelijk wel als paalgaten worden aangemerkt, maar de meeste zullen gezien hun grillige vorm een natuurlijke oorsprong hebben. Tijdens het aanvullende onderzoek bleek dat het merendeel van deze mangaanbanden natuurlijke verkleuringen betreft.

Op basis van de magere resultaten wordt vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. De sporen zijn niet duidelijk genoeg en er zijn te weinig vondsten om een nader onderzoek op dit kleine deel van het legerkamp aan te bevelen. Daarbij blijkt op een deel van het terrein de ondergrond diep geroerd. Dit is tevens op de plekken waar op basis van historisch kaartmateriaal mogelijke gebouwstructuren waren te verwachten. Op basis van dit onderzoek is geen nader inzicht in het legerkamp verkregen, anders dan dat al uit de historische bronnen naar voren is gekomen.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1500 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Goldewijk Projectontwikkeling B.V. heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Gramserweg/Oude Postweg te Austerlitz. In het plangebied zal nieuwbouw worden gepleegd. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie een legerkamp bevindt uit het begin van de 19^e eeuw en/of resten van aangrenzende bebouwing van burgers (zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen eventueel aanwezige archeologische sporen ernstig beschadigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 15.400 m² en is momenteel deels bebouwd, deels bestraat en deels grasland. Ten oosten van het plangebied bevindt zich de Gramserweg, ten zuiden bevindt zich de doorgaande weg door het centrum van het dorp: de Oude Postweg. Verder wordt het plangebied omringd door bebouwing en bos. In het gebied zijn eerst 4 werkputten aangelegd met een totale oppervlakte van ongeveer 633 m². Wegens het in eerste instantie niet gehaalde beoogde aantal van 780 m² heeft een aanvullend proefsleuvenonderzoek plaatsgehad, mede teneinde de vraagstellingen beter onderbouwd te kunnen beantwoorden. Hierom zijn 4 extra werkputten aangelegd met een totale omvang van ongeveer 250 m². Het totaal aan opgegraven vierkante meters komt hiermee op 883 m².

Het veldwerk is uitgevoerd op 18 juli, 19 juli en 26 november 2007. De proefsleuven zijn conform het Programma van Eisen (PvE), dat door drs. M.C. Houkes en drs. P. de Boer van ADC ArcheoProjecten is opgesteld.¹ Dit PvE is goedgekeurd door drs. A. Borsboom van de Provincie Utrecht. Sinds 1 september 2007 vertegenwoordigt de gemeente het Bevoegd Gezag. Aangezien het hier besproken onderzoek voor die datum is aangevangen, wordt het rapport nog ter toetsing aan de provincie voorgelegd. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het onderzoek zijn verzameld, zijn gedeponeerd in het Provinciaal Archeologisch Depot van de provincie Utrecht.

Het veldteam bestond op 18 en 19 juli uit de volgende personen: drs. E. Eimermann (medior archeoloog/projectverantwoordelijke), drs. B. Hendriks (junior archeoloog/veldtechnicus), drs. W. Jezeer (junior archeoloog/veldassistent) en drs. L. Verniers (junior archeoloog/veldassistent). De kraanmachinist werd geleverd door de opdrachtgever. Op 19 juli was E. Eimermann door omstandigheden niet fysiek op de opgraving aanwezig. B. Hendriks had in overleg met E. Eimermann de veldleiding. Het veldteam op 26 november bestond uit: drs. E. Eimermann (medior archeoloog/projectverantwoordelijke), drs. R. Jackson (junior archeoloog/veldtechnicus) en J. Loopik (junior archeoloog/veldassistent). De bij dit project betrokken fysisch geograaf was drs. F. Zuidhoff, senior archeologen waren drs. J. de Voogd en drs. D. Gerrets. De contactpersonen bij de opdrachtgever Goldewijk Projectontwikkeling B.V. zijn dhr. B. Assië en dhr. J. Floor. Het vondstmateriaal is bestudeerd door drs. N. Jaspers (aardewerk) en drs. C. Nooijen (metaal).

Mijn dank gaat uit naar dhr. R. Loenen, oprichter van de Historische werkgroep Austerlitz (www.historischausterlitz.nl) en archiefonderzoeker, voor het leveren van relevante artikelen omtrent Austerlitz en het verstrekken van nuttig commentaar. Daarnaast gaat mijn dank uit naar dhr. M. Richtering (woonachtig nabij de locatie) voor het afzoeken van de stort met de metaaldetector en het leveren van aanvullende informatie over het legerkamp.

1.2 Vooronderzoek

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied tussen de Gramserweg en de Oude Postweg is een eerste archeologische inventarisatie in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd in mei 2007.² Dit onderzoek zorgde voor een hoge verwachting ten aanzien van het aantreffen van de begin 19^e eeuwse resten van het Frans-Bataafse legerkamp³ waar een 18.000

¹ 5 juli 2007, PvE nummer: 05-079.

² De Boer 2007.

³ De Nederlanden heetten toen nog de Bataafse republiek. Er was nog geen sprake van het Koninkrijk Holland.

man sterke legermacht gehuisvest was.⁴ Het legerkamp is opgericht in een strook van circa 3 km lengte en 800 m breedte op de zuidwest flank van de Utrechtse Heuvelrug. Het legerkamp was gelegen op de heide tussen Zeist en Woudenberg. De onderzoekslocatie is gesitueerd op een klein deel van dit grote legerkamp.

Het Frans-Bataafse legerkamp, Camp d'Utrecht en later Kamp van Austerlitz genoemd, stond onder leiding van generaal Marmont die zijn troepenmacht in 1804 een 'Pyramide' liet bouwen die later bekend stond als de 'Pyramide van Austerlitz'. De manschappen waren eerst verspreid in Nederland gelegerd ter voorbereiding op een invasie in Engeland. Voor de effectiviteit besloot Marmont deze troepen op de heide bij Zeist samen te brengen.⁵ Later werden voor de officieren stenen barakken opgetrokken.⁶ In 1808 was het kamp weer verlaten en werden (de restanten van) de barakken publiekelijk verkocht.⁷

De huisvesting gebeurde aanvankelijk in tenten. Later werden voor de officieren stenen barakken opgetrokken. Een bataljonscommandant had een aantal paarden tot zijn beschikking, waardoor naast deze barakken ook stallen en drenkplaatsen aanwezig waren.⁸ Vlak achter iedere divisie werden drie rechthoekige terreinen toegewezen aan de toegestroomde uitbaters en venters. Uit het huidige stratenplan van Austerlitz zijn deze ingerichte terreinen nog af te leiden. Austerlitz ontleent haar naam aan de herdenking van de door de Fransen gewonnen slag bij Austerlitz (tegenwoordige Slavkov u Brna) uit 1805 (Driekeizersslag in Tsjechië). Lodewijk Napoleon doopte in 1806 het bij het kamp behorende gehucht van 'Bois en Ville' om tot Austerlitz en hernoemde de piramide tot de 'Pyramide van Austerlitz'. Het gestationeerde leger heeft nooit slag hoeven te leveren en het kamp bleek vooral geschikt voor de vele feesten.⁹

Tot in de 17^e eeuw was het plangebied en de omgeving onbebouwd. In 1672 was de locatie een heidevlakte, waar een Franse troepenmacht onder leiding van Koning Lodewijk XIV een maand lang zijn tenten opsloeg.¹⁰ Een eeuw later, in 1787, kampeerde het leger van stadhouder Willem V op deze heide.

Op de kadastrale minuutkaart uit het begin van de 19^e eeuw blijkt dat de percelen deels als bouwland en deels als heide in gebruik waren, langs de Gramserweg en de Oude Postweg staan huizen.¹¹ Het overige historische kaartmateriaal toont akkers en tuinen in het plangebied. Direct rond het plangebied is vanaf 1804 sprake geweest van bebouwing. Dit zal zijn weerslag hebben gehad in de vorm van grondactiviteiten in het plangebied.¹² In het bureauonderzoek van De Boer wordt uitvoerig op het historische kaartmateriaal ingegaan. Rond 1825 werd de heide bebost met de aanplant van dennenbomen. Vanaf ca. 1850 werd het gebied intensiever bebost, bedoeld voor de aanlevering van hout voor de mijnbouw in Zuid-Limburg en België.¹³

Van het legerkamp bestaan verschillende tekeningen waarvan er in het bureauonderzoek één is opgenomen. Deze tekening (afbeelding 3) is gedraaid en geplaatst in het Nederlands RD-coördinatenstelsel. De ligging van het plangebied in het centrum van het voormalige legerkamp is evident. In het bureauonderzoek wordt er op gewezen dat een beperking van het toepassen van deze methode van 'georeferentie' een beperkte nauwkeurigheid heeft. De foutenmarge in de ligging van de kaart ten opzichte van de huidige topografie kan zelfs tot ca. 50 meter bedragen.

Dhr. R. Loenen heeft een projectie gemaakt van de 'kaart van Marmont' op de huidige topografie (afbeelding 3) die eveneens is afgebeeld in het bureauonderzoek.¹⁴ Volgens deze projectie bevindt zich in het noordelijk deel van het plangebied (een) gebouw(en), aangeduid met een "G", waar de bataljonscommandant was gehuisvest.¹⁵ In het bureauonderzoek stelt De Boer dat met

⁴ Op de website Historisch Austerlitz vermeldt dhr. R. Loenen het feit dat na telling zich 15.918 manschappen ophielden in het kamp en nog maximaal 2.000 manschappen in de omgeving kantonnerden. "Deze troepen vormden drie divisies: twee Franse (de tweede hiervan aangevuld met een Bataafs regiment) en een Bataafse divisie": <http://www.historischausterlitz.nl/gegevens%20Frans-Bataafs%20kamp.htm>.

⁵ Rhoen 1991, 29.

⁶ pers. comm. dhr. R. Loenen

⁷ Aanvulling van dhr. R. Loenen op het bureauonderzoek; correspondentie tussen R. Loenen en A. de Boer.

⁸ Pers. comm. R. Loenen.

⁹ Blijdenstijn 2001.

¹⁰ Blijdenstijn 2001, 10.

¹¹ De Boer 2007, 7.

¹² Pers. comm. R. Loenen.

¹³ Pers. comm. R. Loenen.

¹⁴ Loenen 2004, 52.

¹⁵ De Boer 2007, 8. De afgebeelde kaart van dhr. Loenen is het meest gedetailleerd en lijkt de meest nauwkeurige te zijn.

betrekking tot de reconstructie van het kampement enig voorbehoud moet worden gemaakt. De Boer wijst erop dat op basis van de publicatie van Blijdenstijn namelijk nog twee kaarten uit het jaar 1804 en 1805 bekend zijn waarop de details van de bebouwing anders staan weergegeven. De kaarten zijn gemaakt op een kleinere schaal dan de kaart van afbeelding 3 en bevatten daarom minder details. Niettemin is het mogelijk dat de bebouwing is gewijzigd tijdens het bestaan van het kamp, of dat één van de kaarten een (niet volledig gerealiseerd) ontwerp weergeeft.¹⁶ Op de projectiekaarten (afb. 6) zijn de werkputten aangegeven.

In het bureauonderzoek worden de archeologische waarnemingen rond Austerlitz als volgt besproken: “Van de aanwezigheid van het kamp getuigen verschillende waarnemingen (nr. 274.043). In het verleden zijn de contouren van het kamp op basis van tekeningen gebruikt om een AMK terrein te begrenzen. Dit terrein is echter nooit gewaardeerd en daarom is het van de AMK afgevoerd. De informatie over het voormalige AMK terrein staat in ARCHIS nu geregistreerd onder waarneming 48.655.¹⁷” Dit geeft des te meer het belang aan van het huidige onderzoek. Het is immers het eerste waardestellende onderzoek van deze vindplaats.

De leden van de Archeologische Werkgroep Nederland (AWN) van de Onderzoeksgroep Zandgronden – een projectgroep van de Afdeling Utrecht e.o. van de AWN – hebben in de jaren '70 en '80 reeds enkele onderzoeken verricht in de omgeving van Austerlitz ten aanzien van het Frans-Bataafse legerkamp. Uit een interim-rapport waarin deze onderzoeken worden gepresenteerd, komt naar voren dat bij onderzoek in de noordoosthoek van het kamp een mogelijke kanonstelling werd gevonden met voorliggende gracht of greppel en een drenkplaats voor paarden. Daarnaast is een poging ondernomen de ‘generaalstent’ of het commandantonderkomen terug te vinden. Op de vermeende plek werden de grondlijnen van een barak gevonden met een omringende greppel/gracht. Bij dit onderzoek werd een behoorlijke hoeveelheid materiaal gevonden, bestaande uit baksteen, spijkers, vensterglas, paardentuig, scharnieren, etc. Het is onduidelijk om wat voor een type onderkomen het hier werkelijk gaat. Verder wordt melding gemaakt van het feit dat veteranenhuisjes en pompen die op de eerdere waterputten geslagen zijn aan het legerkamp herinneren (zie afb. 7).¹⁸

Op afbeelding 8 zijn de archeologische waarnemingen rond het plangebied weergegeven. Voor de IKAW (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden) in de ruimere omgeving kan verwezen worden naar het bureauonderzoek van De Boer.¹⁹

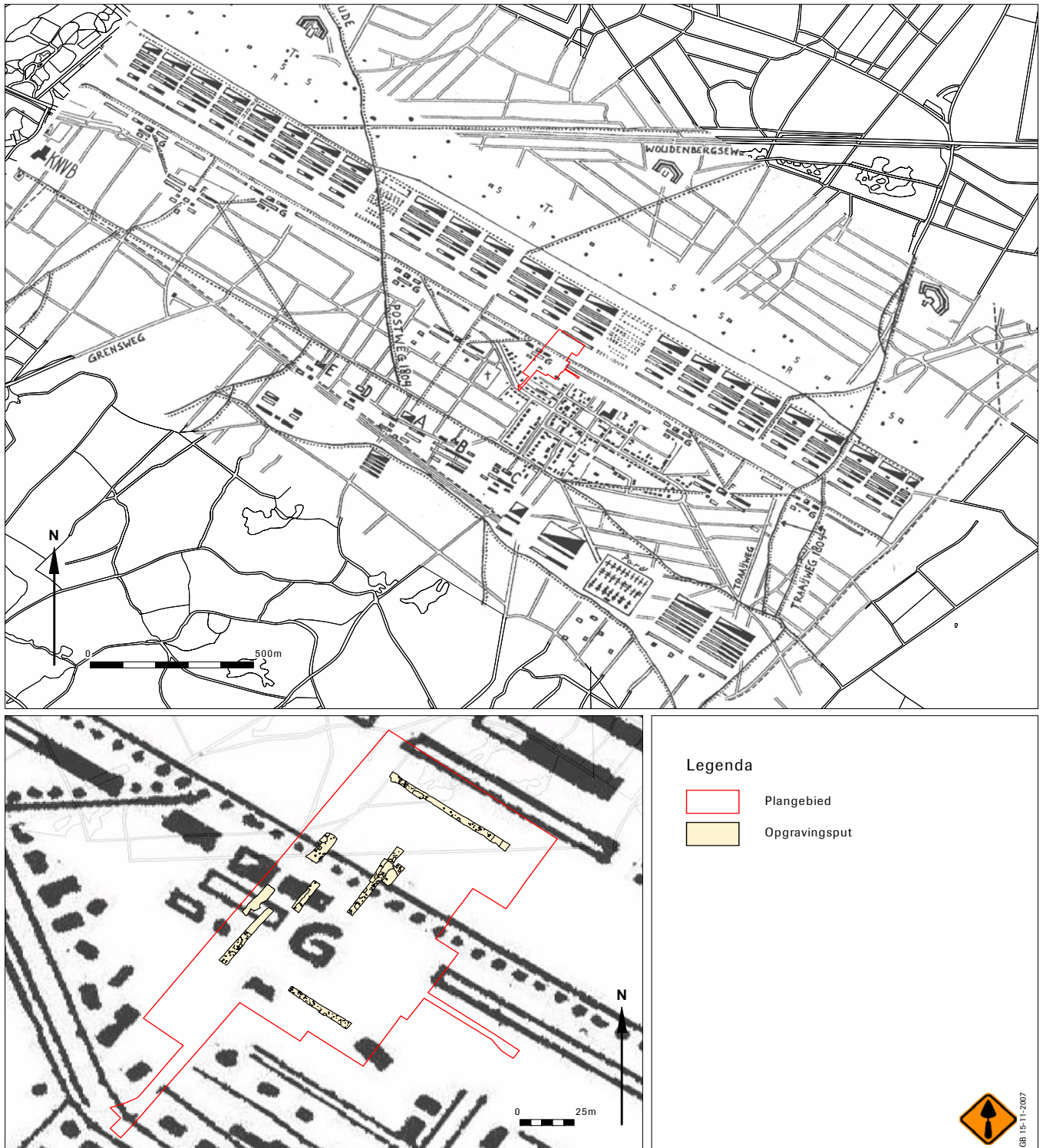

Afb. 7: Originiele put uit de kampperiode; nog tot na de 2^e wereldoorlog in gebruik geweest (naar Loenen 2004, 28).

¹⁶ In een commentaar wijst dhr. Loenen erop dat 'zijn' kaart een zeer betrouwbare is.

¹⁷ De Boer 2007, 8.

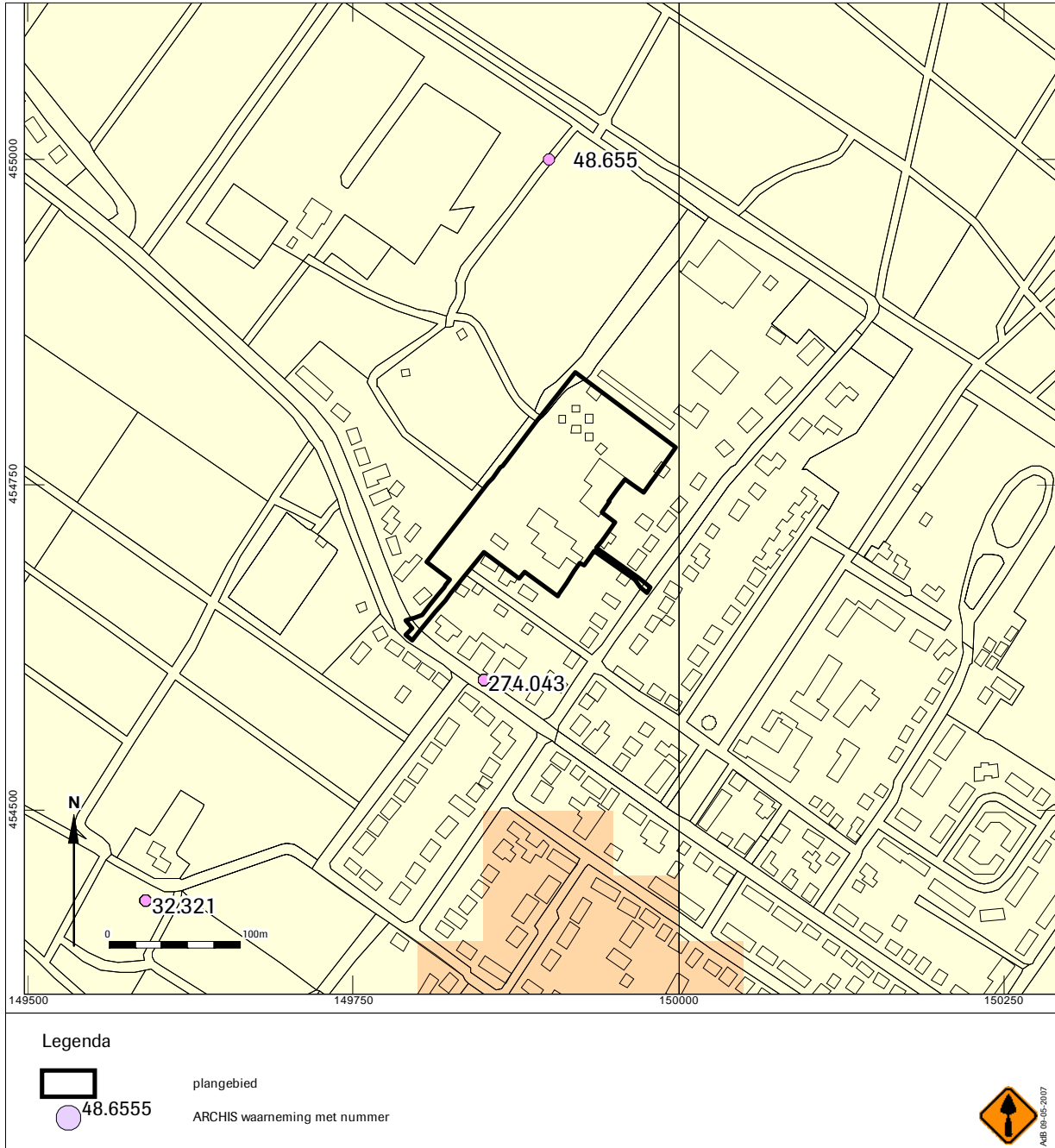
¹⁸ Interim verslag AWN afd. Utrecht e.o. Onderzoeksgroep Zandgronden 1987.

Afb. 6: Projectie van de ligging van het kamp volgens de 'kaart van Marmont' (1804/1805) op de plattegrond van het huidige dorp volgens Dhr. Loenen (Loenen 2004, 52). De "G" duidt de ligging van huisvesting van de bataljonscommandant aan (naar De Boer 2007).

¹⁹ De Boer 2007, afb. 5.

Afb. 8: IKAW, monumenten en waarnemingen in de directe omgeving van het plangebied (naar De Boer 2007).

Waarneming 32.321: AWN opgraving pottenbakkerij Austerlitz Charlotteburg.

Waarneming 48.655: Voormalig AMK terrein (legerkamp Napoleon)

Waarneming 274.043: AWN opgraving, resten van legerkamp Napoleon.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.²⁰

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen. De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

1. Zijn er archeologische resten aanwezig in de ondergrond?
2. Wat is de aard, datering, conserveringsconditie en omvang van de archeologische resten?
3. Zijn er vindplaatsen uit meerdere perioden aanwezig?
4. Kunnen de aangetroffen resten gerelateerd worden aan historische bronnen?
5. Is er een stratigrafische opbouw en/of periodisering herkenbaar in de bodem?
6. Wat is de relatie van de vindplaats(en) t.o.v. de natuurlijke omgeving (landschappelijke setting).

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar de basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan plaatsvinden.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen. Allereerst wordt de fysische geografie behandeld, waarna de aangetroffen sporen en structuren en het vondstmateriaal aan de orde komen. Het rapport wordt afgesloten met een synthese en conclusie waarin een waardestelling van de vindplaats wordt gegeven.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.²¹ Tijdens het IVO zijn in totaal 8 proefsleuven (nader te noemen als werkputten) aangelegd. Oorspronkelijk dienden 4 werkputten aangelegd te worden. Tijdens het onderzoek op 18 en 19 juli zijn deze 4 werkputten aangelegd (werkputnummers 1 t/m 4), zoals in het PvE voorgeschreven staat. In het PvE werd een werkwijze voorgesteld, waarbij op de locatie een proefsleuvenonderzoek plaatsvindt met een omvang van 780 m², zodat een dekkingpercentage van 5% van het totale onderzoeksgebied behaald wordt. Tijdens dit onderzoek in juli bleek het in het veld echter niet mogelijk deze dekkinggraad te bereiken. De werkputten konden namelijk niet volledig aangelegd worden wegens nog aanwezige verharding, bebouwing, een elektriciteitskabel in de grond en nog aanwezige bomen. Wel is getracht de werkputten zoveel als mogelijk aan te leggen volgens het oorspronkelijke puttenplan, zoals in het PvE staat weergegeven. Door aanwezige vervuiling in de grond diende de graafmachine een speciale drukcabine te bevatten. Dit is tevens de reden dat gebruik is gemaakt van een graafmachine en een graafmachinist afkomstig van de saneerder die niet over een schaaftak beschikte. Deze graafmachinist beschikte niet over de benodigde archeologische graafervaring, waardoor de werkputten wat grillig zijn aangelegd en helaas niet altijd de oorspronkelijk beoogde breedte van 4 m werd aangehouden. Deze aangelegde werkputten hebben om bovengenoemde redenen iets andere afmetingen met lengtes en breedtes van respectievelijk 35 x 3,8 m² (werkput 1), 33,5 x 3,4 m² (werkput 2), 40,5 x 3,5 m² (werkput 3) en 66 x 3,7 m² (werkput 4; zie het puttenplan in de bijlage). Hiermee werd 633 m² in plaats van 780 m² blootgelegd.

²⁰ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998

²¹ Houkes en De Boer 2007; aanvullend onderzoek: Eimermann 2007.

Na overleg met en op gezag van het bevoegd gezag is besloten enkele extra werkputten aan te leggen, teneinde te kunnen voldoen aan het PvE met betrekking tot het beoogde minimum aantal vierkante meters en het beter te kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen. De op de specifieke locaties conform het PvE 4 aangelegde werkputten lagen uiteindelijk na een nieuwe projectie op de historische kaart niet ideaal om mogelijke gebouw- en andere randstructuren te kunnen vinden. Daarom zijn tijdens het aanvullende onderzoek in november 4 extra werkputten aangelegd (werkputnummers 5 t/m 8), deze zijn wel met schaaftak aangelegd. Zoals uit het bureauonderzoek naar voren komt, bevinden zich volgens een projectie van het kamp van de “kaart van Marmont (1804/1805)” in het noordelijke deel van het plangebied enkele gebouwen, aangeduid met een “G”, waar de bataljonscommandant was gehuisvest. Op deze locatie zijn de werkputten 1, 5 en 7 getrokken. De werkputten 2 en 4 zijn aangelegd met oog op de verwachte aanwezigheid van respectievelijk nevenbebouwing en enkele barakken. De werkputten 3, 6 en 8 bevinden zich op de locatie van een mogelijke gracht/greppel/wal.

De vlakken zijn machinaal aangelegd. De vlakken zijn waar nodig handmatig bijgeschaafd. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 5 m verzameld, waarbij de breedte van de werkputten is aangehouden (iets minder als 4 m; in het PvE staat een verzameling in vakken van 5x5 m² vermeld, maar aangezien de werkputten deze breedte niet hebben, is dit niet mogelijk). Er werden geen bijzondere vondsten gedaan, die als puntvondsten konden worden ingemeten. Grondsporen en natuurlijke verkleuringen zijn direct na aanleg van het vlak ingekrast en gefotografeerd. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en getekend (schaal 1:50), waarbij om de 4 m een NAP-hoogte is bepaald. Een selectie van de aangetroffen grondsporen is met de hand gecoupeerd, waarbij vondsten zijn verzameld. Alleen die coupes die een diepte groter dan 20 cm hebben, zijn gedocumenteerd door middel van fotografie en/of tekening. Het restant van enkele gecoupeerde sporen is met de schop of troffel afgewerkt. Van elke werkput is een lengteprofiel gedocumenteerd. Het gaat hierbij om een kolomopname van in ieder geval 1 m breed, aangezien de profielen zeer eenduidig en uniform van karakter zijn.

Het onderzoek vond deels plaats onder saneringsomstandigheden (Klasse T1). Dit hield in dat voor een deel van het terrein een speciale graafmachine aanwezig diende te zijn met een overdrukcabine en dat het dragen van handschoenen en speciale pakken op deze locaties verplicht was.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

F. S. Zuidhoff

In het bureauonderzoek wordt de geologische situatie als volgt verwoord: “Austerlitz ligt op de flank van de Utrechtse heuvelrug en is gelegen op een smeltwaterwaaier (sandr/sandur). De bodem is te typeren als een kamppodzolgrond. Smeltwaterafzettingen worden gerekend tot de Formatie van Drenthe en in het bijzonder tot het Laagpakket van Schaarsbergen. De bodem bestaat uit afzettingen van stromend water en bestaat uit relatief veel grof sediment. Kamppodzolgronden zijn oude ontginningsgronden. Volgens de bodemkaart is nabij Austerlitz sprake van een homogene donkergrijze bovengrond van 35 tot 40 cm dik die matig humeus, leemarm en fijnzandig is. Hieronder bevindt zich een zwarte tot donker bruine vaste inspoelingslaag (Bh-horizont), die snel overgaat in geelbruin leemarm matig fijn zand.”²²

Tijdens de opgraving is werkput 4 in het noordelijke deel van het plangebied bekeken door een fysisch geograaf. De situatie in de overige 3 werkputten is vergelijkbaar met deze werkput. Hierbij zijn de bodemtextuur en archeologische indicatoren beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd. De bodems zijn beschreven per onderscheiden hoofd- en subhorizont. Van elk profiel is het koolzure kalkgehalte bepaald met behulp van een 10 % zoutzuuroplossing. Daarnaast zijn, indien aanwezig, sedimentaire structuren beschreven.

²² De Boer 2007, 7-8.

In het zuidoostelijke deel van put 4 is een mooi bodemprofiel van een kamppodzolgrond aanwezig: 40 cm opgebrachte humeuze bovengrond, daaronder een 10 cm dikke uitspoelings- of E-horizont en daaronder een hele harde humus-inspoelings- of Bh-horizont met veel mangaan (zie afb. 9). Daaronder bevindt zich een licht bruine ijzerinspoelings- of Bs-horizont en een BC-horizont op het gele moedermateriaal. Dit moedermateriaal is hier in het oostelijke deel heel grofzandig met veel grind. Op 75 tot 80 cm – mv neemt het grind af. Beide afzettingen zijn geïnterpreteerd als sandurafzettingen.

In het noordwesten van de put is de bovengrond verstoord en is een dunne (2 cm) Bh-horizont aanwezig (zie afb. 10). Daaronder is een niet gelaagd grindig zandpakket met uiterst grofzand en op 90 cm een gelaagd uiterst grof zandpakket bijna zonder grind aanwezig. Dit zijn weer de sandurafzettingen. In deze profielkuil is een kaarsrechte donkere band van mangaan dat mogelijk een paal is tot 150 cm – mv. Ook de ander sporen in het zand bleken ook tot deze diepte te reiken. Het zijn vermoedelijk geen wortelgangen, omdat het te recht is en er geen aftakkingen zijn.

Afb. 9: Kamppodzol in het zuidoostelijk deel van werkput 4.

Afb. 10: Profielkuil in het noordwestelijk deel van werkput 4 met een mogelijke paalkuil als rechte mangaanband.

3.2 Sporen en structuren

De meeste sporen betreffen natuurlijke mangaanvlekken, waarbij het slechts voor een klein deel om mogelijk archeologisch relevante sporen gaat. Zoals in het fysisch geografische onderzoek naar voren komt, zijn het vooral de mangaanbanden - met binnen deze mangaanvlekken in enkele gevallen een restant van de donkergrijze bodemvorming - die in het veld als sporen zijn aangemerkt. De mogelijk relevante sporen hebben over het algemeen een losse donkergrijze vulling; grond die afkomstig is van de bodem die voor een groot deel opgenomen is in de bouwvoor. Binnen de mangaanvlekken is dikwijls deze donkergrijze vulling aanwezig. Enkele van deze sporen blijken na het couperen behoorlijk recht naar beneden te lopen, zodat deze als mogelijk paalgat aangemerkt zijn (zie bijv. afb. 10). Tussen deze mangaanvlekken konden echter geen samenhangende configuraties of lijnen worden herkend. De grote hoeveelheid aan mangaanvlekken in het vlak maakte het in het veld niet mogelijk duidelijk natuurlijke vlekken te onderscheiden van mogelijke paalgaten. Tijdens het aanvullend onderzoek werd bevestigd dat de mangaanvlekken voornamelijk een natuurlijke oorsprong lijken te hebben door het onregelmatige karakter bij het couperen van de verschillende vlekken.

Tijdens het onderzoek in juli werden twee sporen aan het Frans-Bataafse legerkamp toegeschreven op basis van dateerbaar vondstmateriaal. Deze betreffen een vermoedelijke greppel/gracht of drinkpoel in werkput 3 (S8) en een kuil in werkput 4 (S28). Van S8 in werkput 3 is materiaal verzameld tijdens de aanleg van het vlak. Het spoor is tijdens dit onderzoek verder niet gecoupeerd. Tijdens het aanvullende onderzoek in november bleek echter dat dit spoor onderdeel uitmaakt van een recent gegraven kuil en een wat dikkere bouwvoor ter plekke. Er is hierdoor geen sprake meer van een mogelijk spoor te dateren tot het legerkamp en die samenvalt met een afgebeelde greppel/wal. Ter hoogte van deze verstoring werd in werkput 6 geen greppel of iets dergelijks aangetroffen, waardoor de historische situatie niet gekoppeld kan worden aan het opengelegde vlak.

Uit het overgrote deel van de sporen is geen vondstmateriaal afkomstig. Dit lijkt de indruk te bevestigen dat de meeste ingekraste sporen van natuurlijke oorsprong zijn, die niet te relateren zijn aan activiteiten in het legerkamp. Het aanvullende onderzoek van november bevestigde dit vermoeden.

De sporen waarvan aangenomen wordt dat het paalgaten betreft, zijn met een grijze kleur aangegeven op de afgebeelde overzichten van de verschillende werkputten. Daarnaast zijn ook enkele foto's van deze sporen afgebeeld. Verstoringen zijn aangeduid met het cijfer 999 of met een duidelijk afwijkende kleur. De bodemlagen zijn aangeduid met de spoornummers 1001 en 1002. Spoor 1001 betreft de C-horizont, zoals in het fysisch geografische deel beschreven. Spoor 1002 betreft de natuurlijke sandur-afzettingen die in het zuidoostelijk deel van werkput 4 zijn aangetroffen in het vlak. De mangaanvlekken hebben voor een groot deel een spoornummer gekregen, maar betreffen over het algemeen natuurlijke fenomenen (zie de bijlage met de spoorbeschrijvingen).

In werkput 1 werd ter plaatse van de mogelijke gebouwstructuur G een grote verstoring aangetroffen. Tijdens het aanvullende onderzoek bleek deze verstoring behoorlijk omvangrijk te zijn en zich uit te strekken over werkput 5 en een deel van werkput 7. Onderin deze verstoring is plastic aanwezig. In het verleden was een groot deel van het terrein een opslagplaats voor spoorbielzen en verhard met betonplaten. Aldus een omwonende is veel 'gerommeld' op dit terrein, een mogelijke verklaring voor de diepe verstoringen.²³

Tijdens het aanvullende onderzoek in november zijn de werkputten 5 t/m 8 zo geplaatst, dat enerzijds aanvullende informatie verkregen kon worden omtrent de bevindingen in de werkputten 1 t/m 4 en anderzijds de georeferentie van de historische kaart getoetst kon worden. Hieronder worden kort de aanvullende bevindingen besproken.

Werkput 8 is aangelegd op de plek waar binnen werkput 3 de in eerste instantie mogelijke gracht/drenkuil was aangetroffen. Werkput 8 is zelfs nog iets uitgebreid om een beter inzicht te krijgen in de grijze laag die mogelijk als een gracht geïnterpreteerd kan worden. Tijdens de

²³ Pers. comm. dhr. Loenen.

aanleg van het vlak werd alleen recent puin en een recent roestblik (verfpot?) gevonden. Daarnaast werden wat scherven aardewerk bestaande uit een recente bloempot en recente stukjes porselein gevonden. Door de grijze laag met een zeer losse vulling is een coupe gezet. Hieruit kwam naar voren dat het om in ieder geval een diep gegraven kuil gaat die is teruggestort met verrommelde en losse grond. Het enige dat in deze losse grond werd gevonden, was wat recent baksteenpuin. De kuil lijkt in drie lagen opgevuld te zijn, waarboven zich de bouwvoor bevindt. Er werden rond de grijze laag, dat waarschijnlijk een kuil betreft, geen sporen gevonden, anders dan de kenmerkende mangaanvlekken die tot diep naar beneden lopen, maar ook gezien het onregelmatige verloop een natuurlijk karakter hebben.

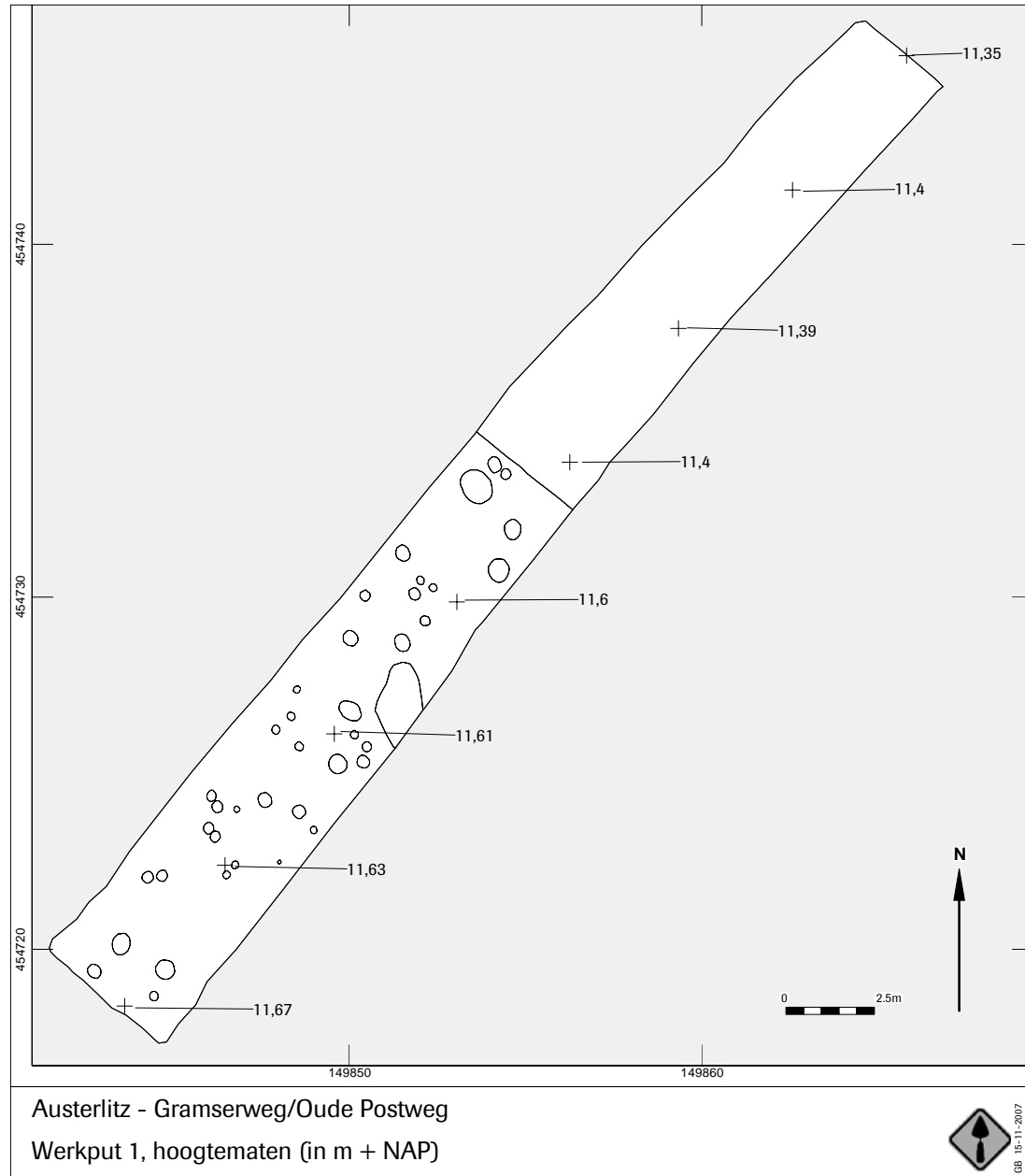
Ter controle van de mogelijke aanwezigheid van een gracht is parallel aan deze werkput, meer naar het westen toe, werkput 6 aangelegd op de locatie waar de grijze laag verwacht kan worden. Hier bleek de grond enkele recente ondiepe kuilen te bevatten met daarnaast mangaanvlekken en andere natuurlijke vlekken als gevolg van bioturbatie. Er werd verder geen relevant materiaal aangetroffen.

Werkput 5 is zo geplaatst dat deze mogelijk een deel van gebouw G, zoals op de historische kaart staat aangeven, kan aansnijden. De grond bleek hier echter tot bijna 2 meter beneden maaiveld verstoord te zijn. Van de verstoring is een coupefoto genomen. Onderin de verstoring werd plastic gevonden dat het recente karakter ondersteunt. In de eerder gegraven werkput 1 werd op deze locatie een groot verstoord gedeelte aangemerkt. Deze heeft dus een behoorlijke omvang.

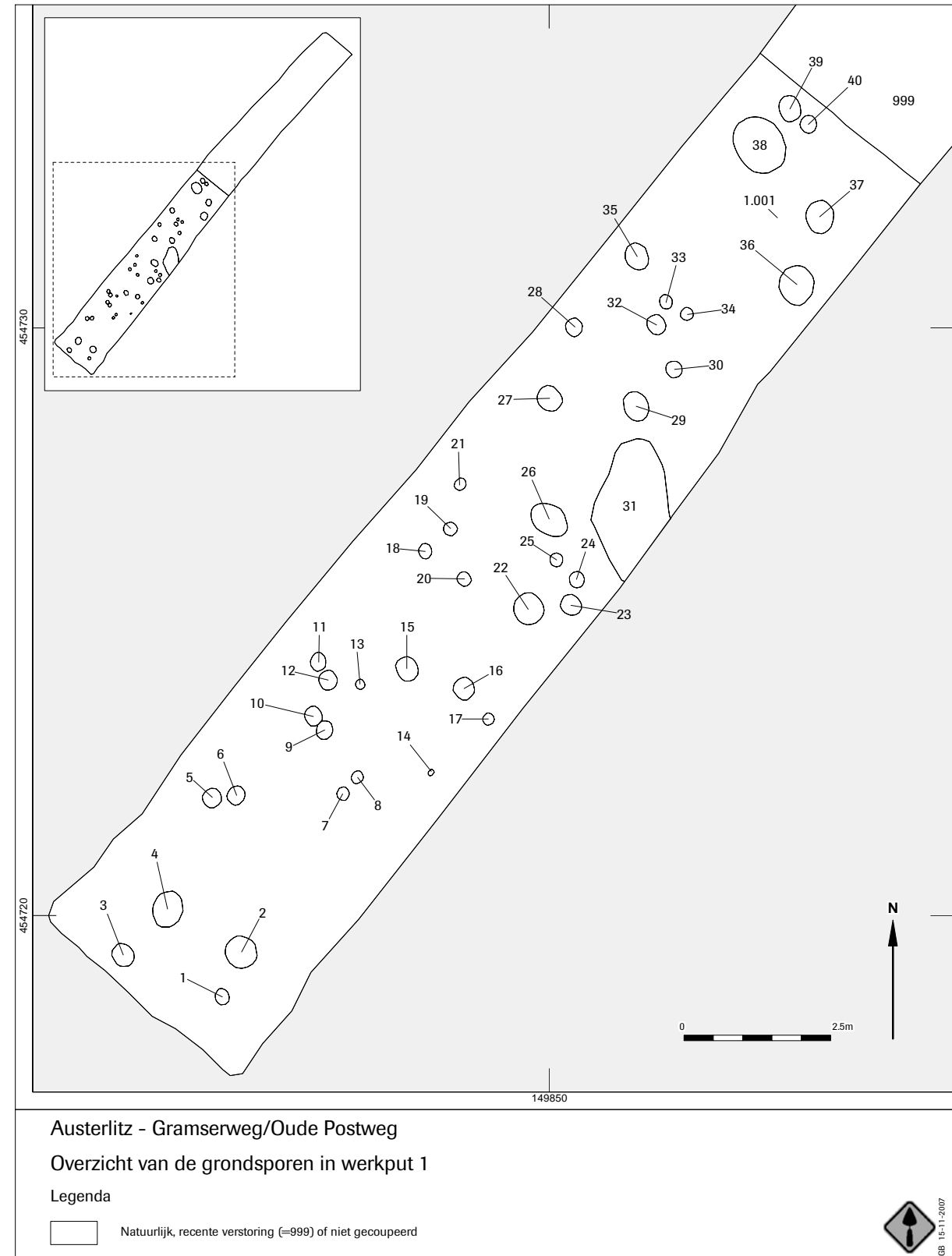
Werkput 7 is enerzijds aangelegd om de aard van de verstoring in werkput 1 te kunnen bepalen en anderzijds om een mogelijk gebouw (als onderdeel van de letter G) aangegeven op de historische legerkaart te kunnen traceren. Het westelijke deel bleek verstoord te zijn door waarschijnlijk dezelfde verstoring als aangetroffen in de werkputten 1 en 5. Een coupe is door de verstoring gezet en hier bleek onderin een stuk touw aanwezig te zijn. Het overige deel van de werkput laat dezelfde natuurlijke fenomenen zien als in de overige putten, waarbij mangaanvlekken en bioturbatie het beeld beheersen in het verder gele zand van de C-horizont.

Op de volgende pagina's zijn overzichten van de vlaktekeningen weergegeven met daarbij ook de NAP-hoogtes van de aangelegde vlakken.

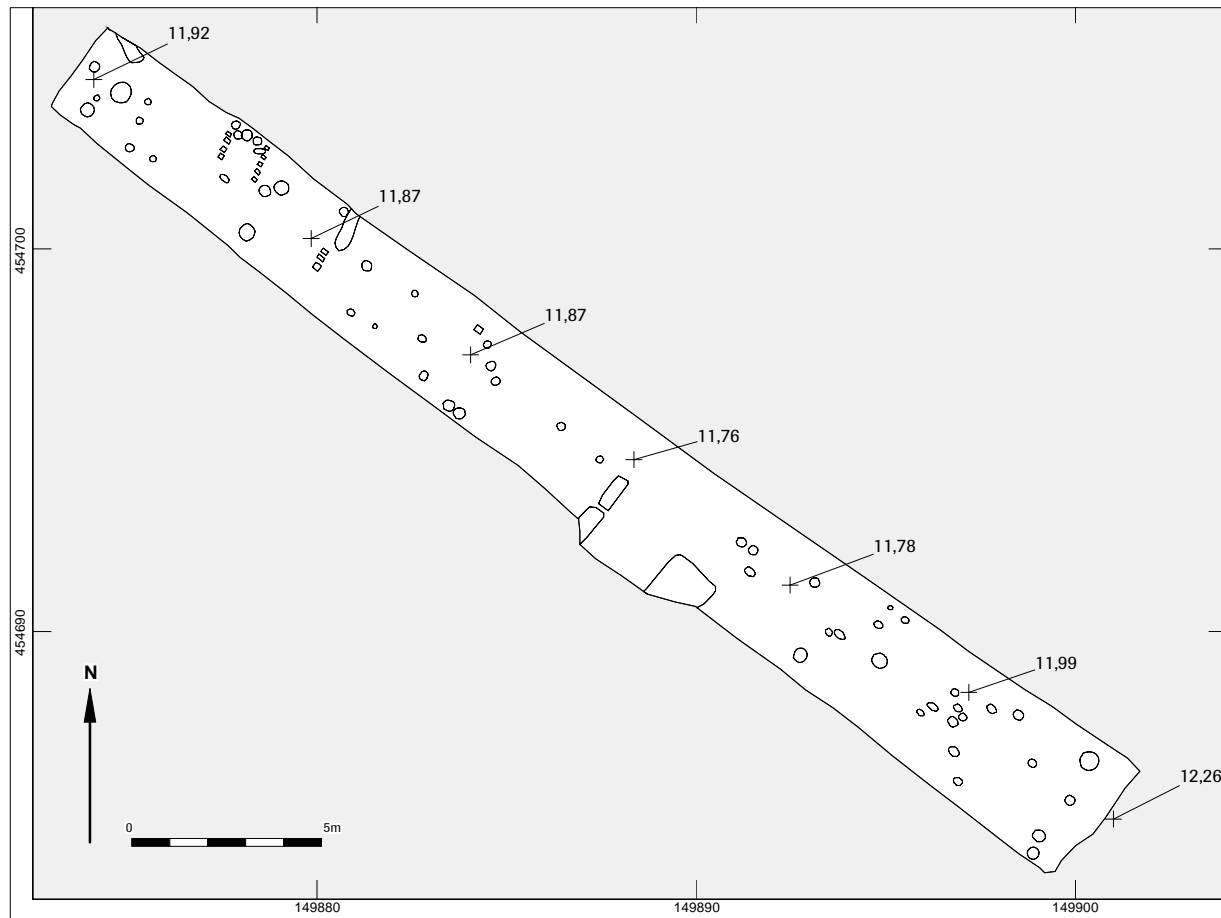

Afb. 11a

Afb. 11b

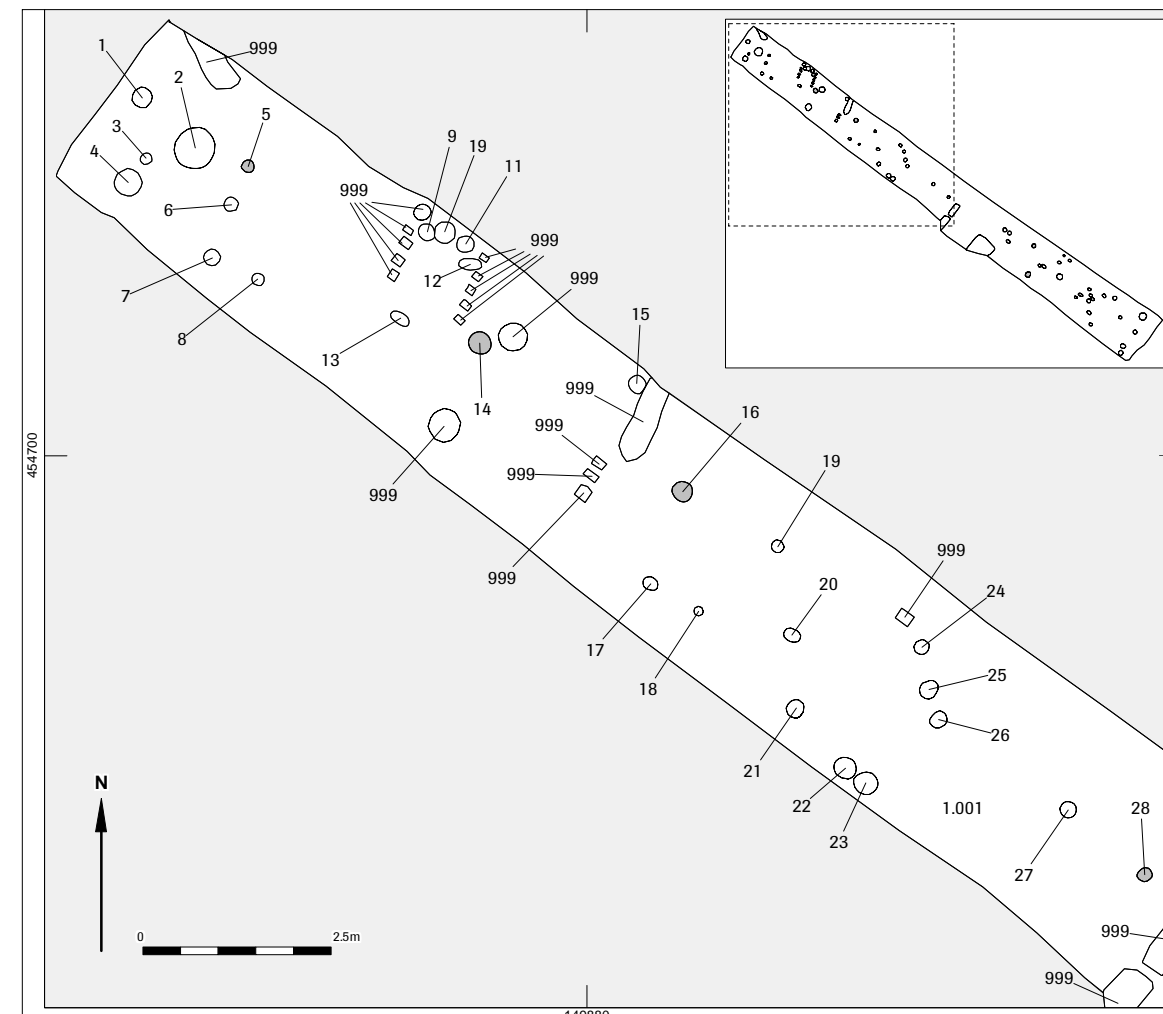

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg
 Werkput 2, hoogtematen (in m + NAP)

GB 15-11-2007

Afb. 12a

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg
 Overzicht van de grondsporen in werkput 2, noordwestelijk deel

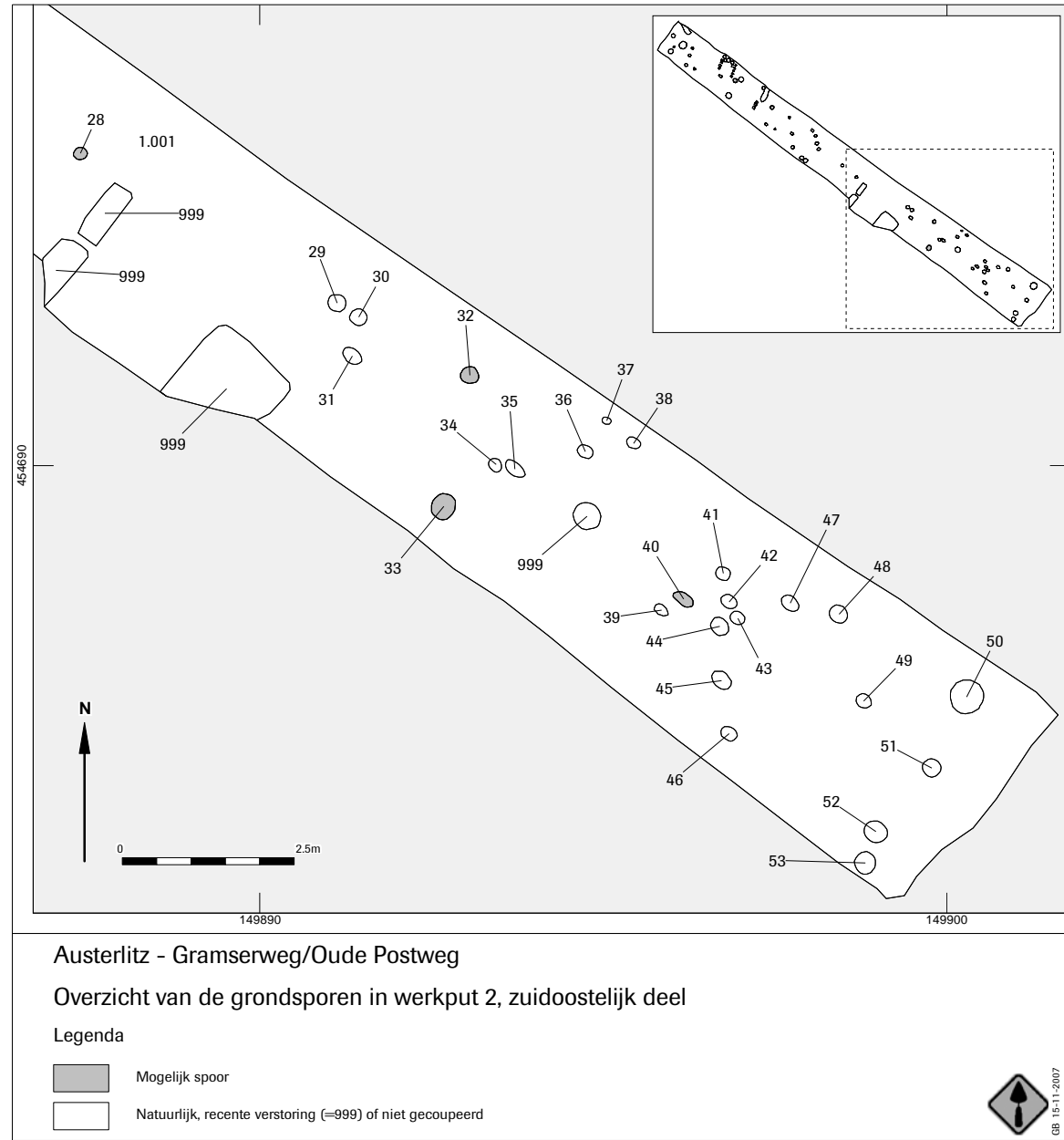
Legenda

- Mogelijk spoor
- Natuurlijk, recente verstoring (=999) of niet gecoupeerd

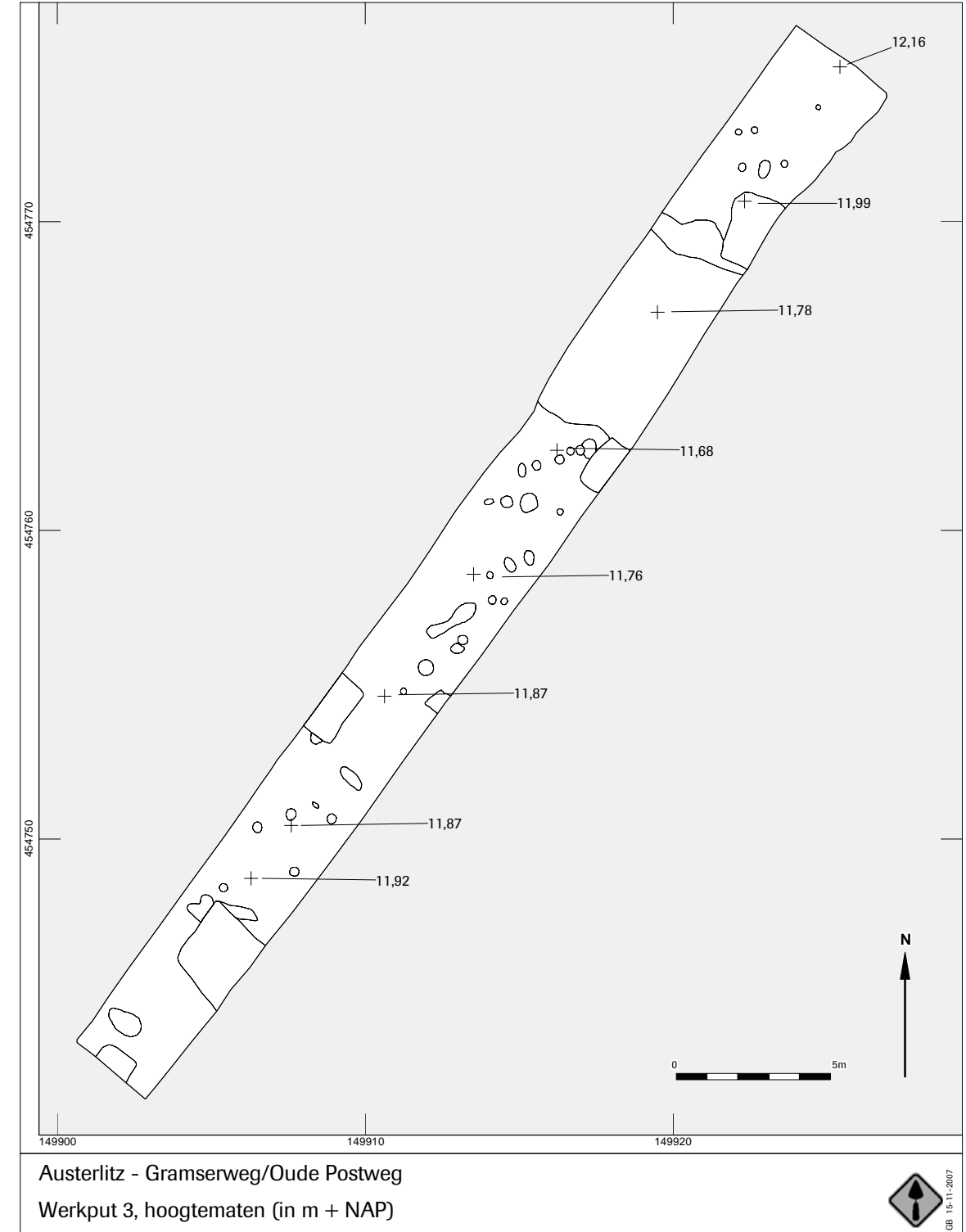

GB 15-11-2007

Afh. 12h

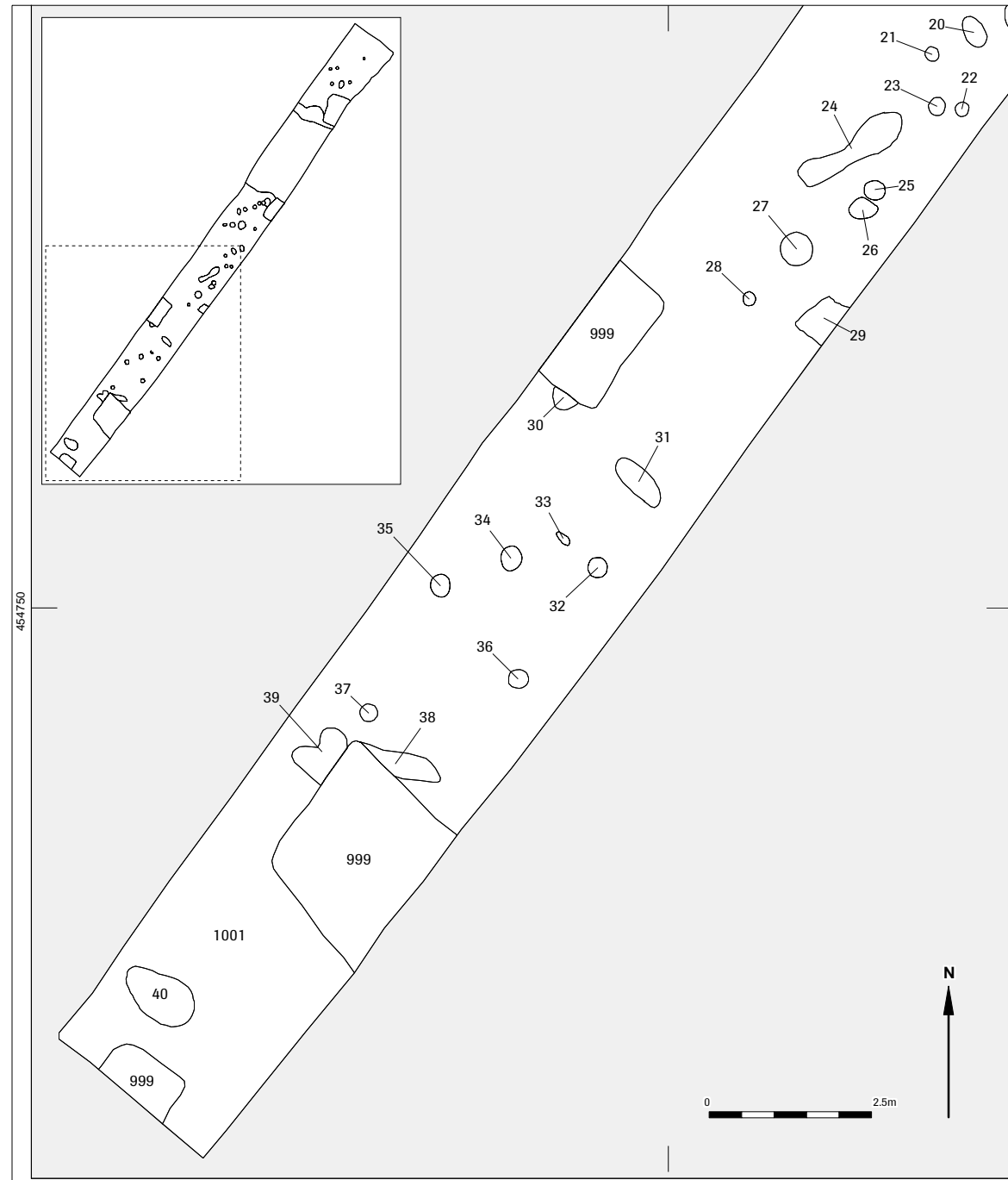

Afb. 12c

Afb. 13a

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg
 Overzicht van de grondsporen in werkput 3, zuidwestelijk deel

Legenda

Natuurlijk, recente verstoring (=999) of niet gecoupeerd

GB 15-11-2007

Afb. 13b

Austerlitz - Gramserweg/Oude Postweg
 Overzicht van de grondsporen in werkput 3, noordoostelijk deel

Legenda

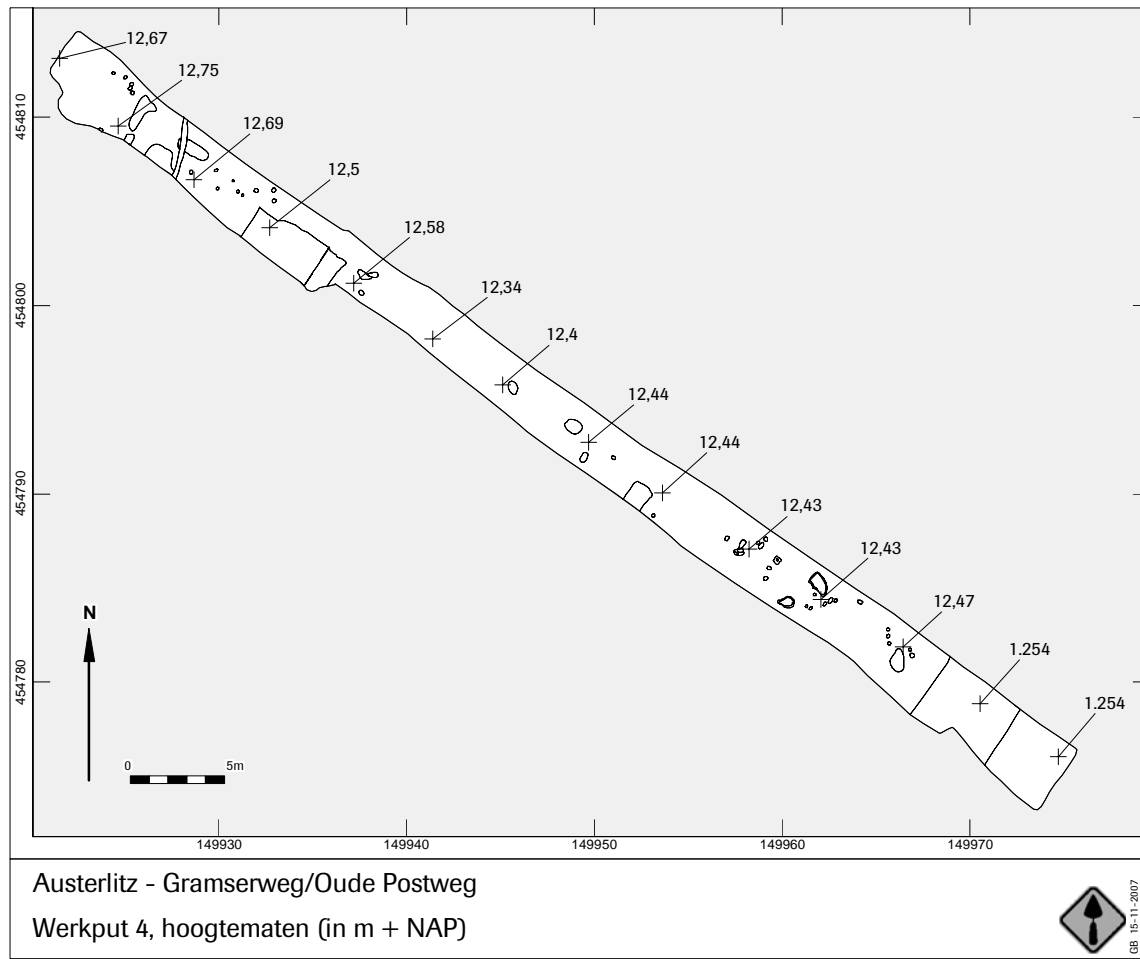
Spoor
 Natuurlijk, recente verstoring (=999) of niet gecoupeerd

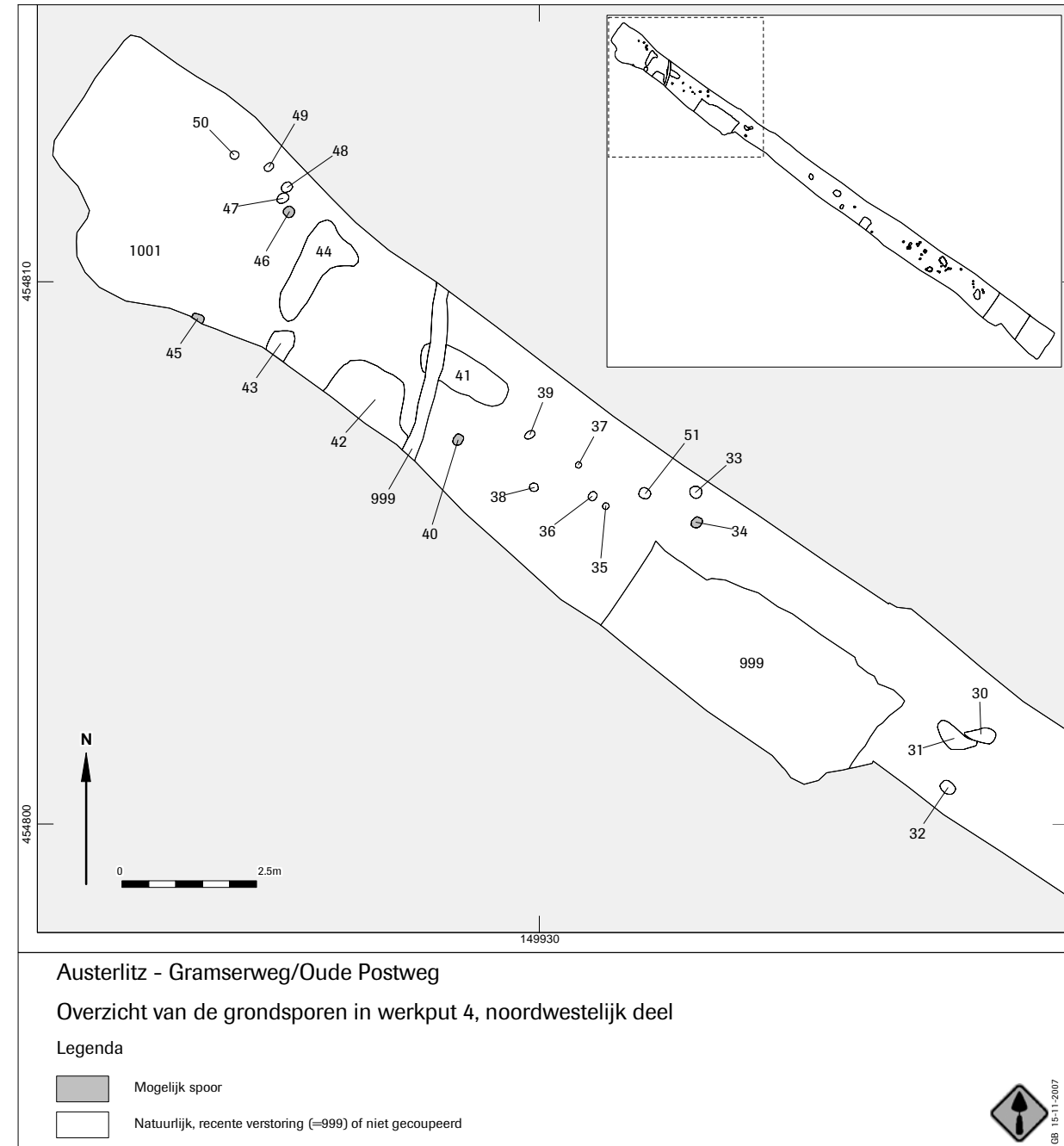
GB 15-11-2007

Afb. 13c

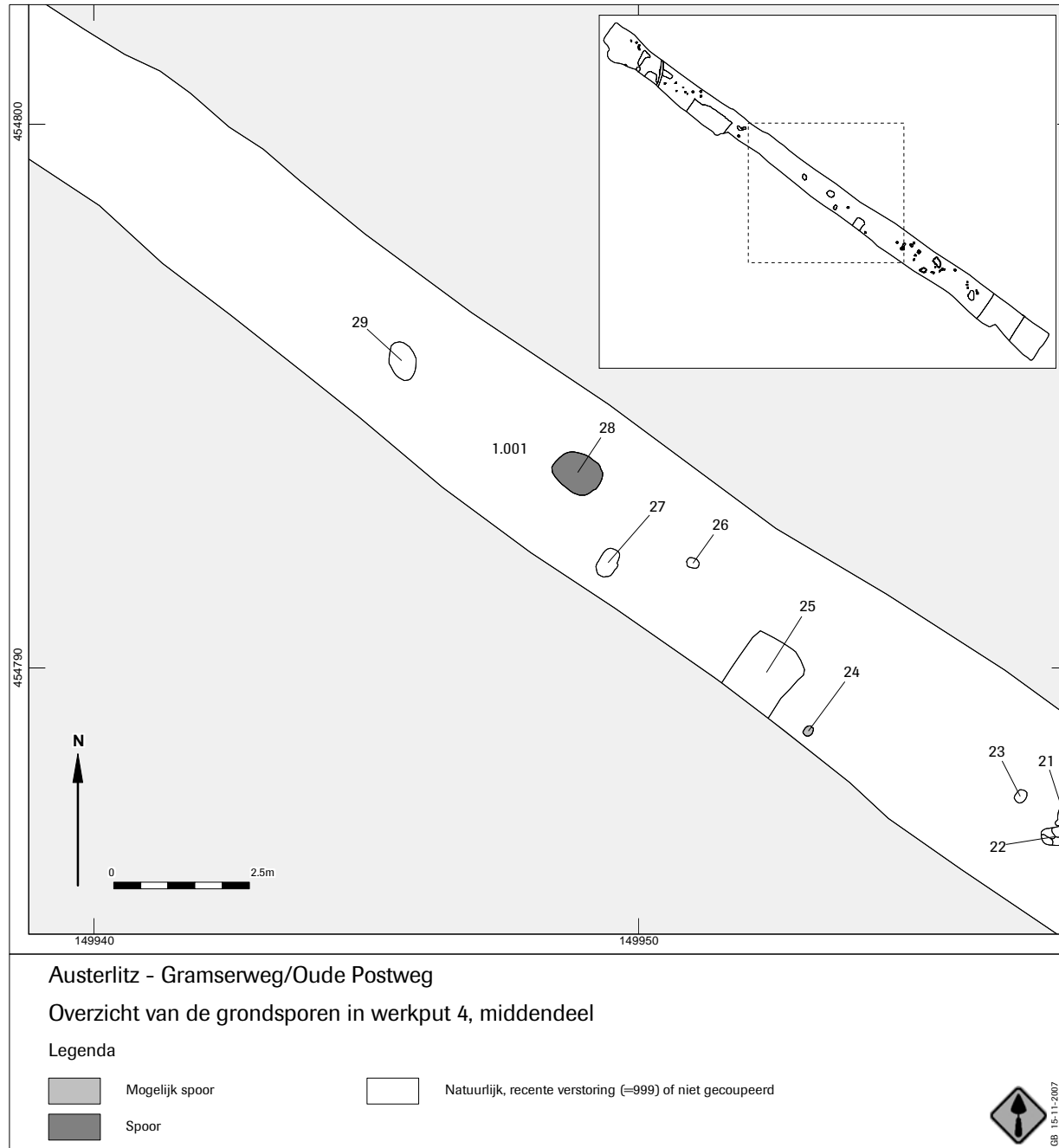

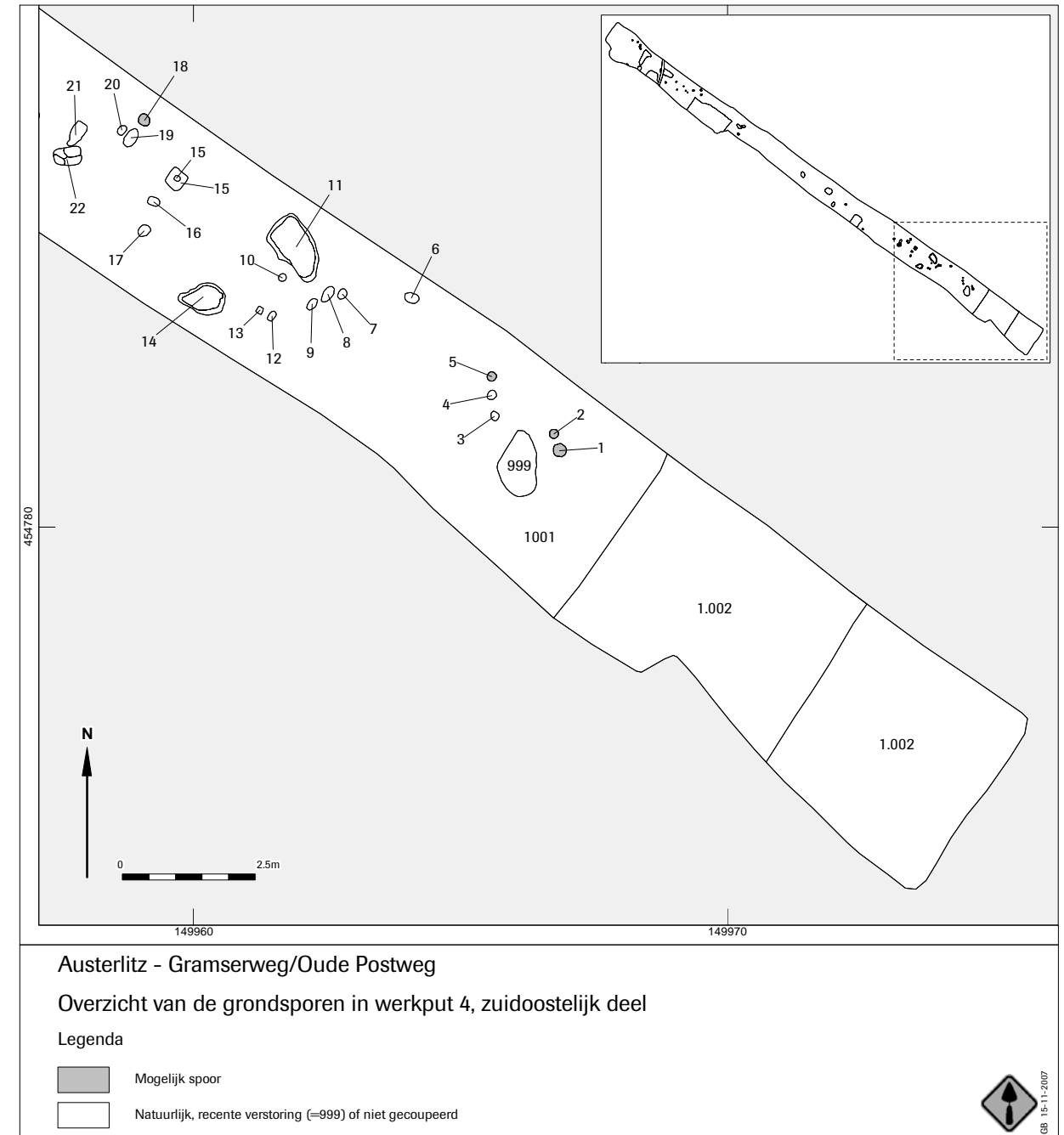
Afb. 14a

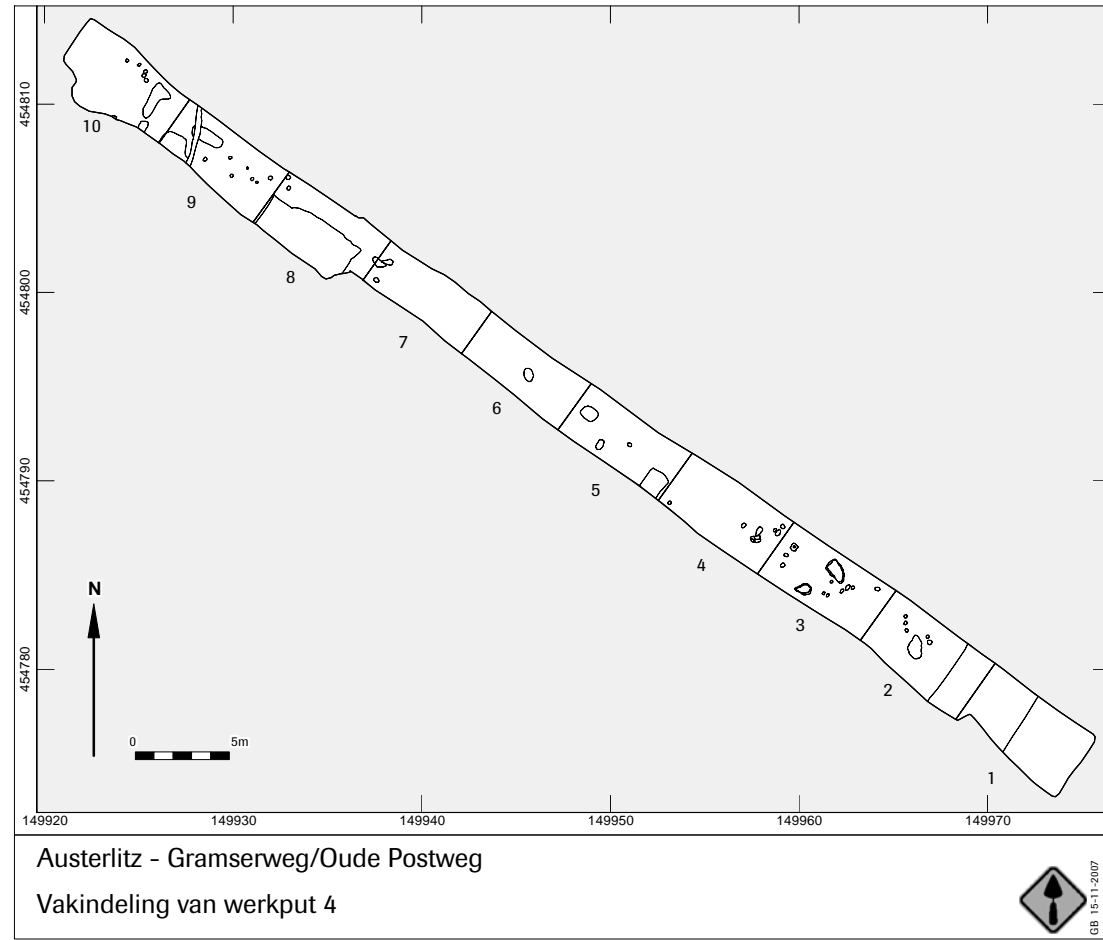
Afb. 14b

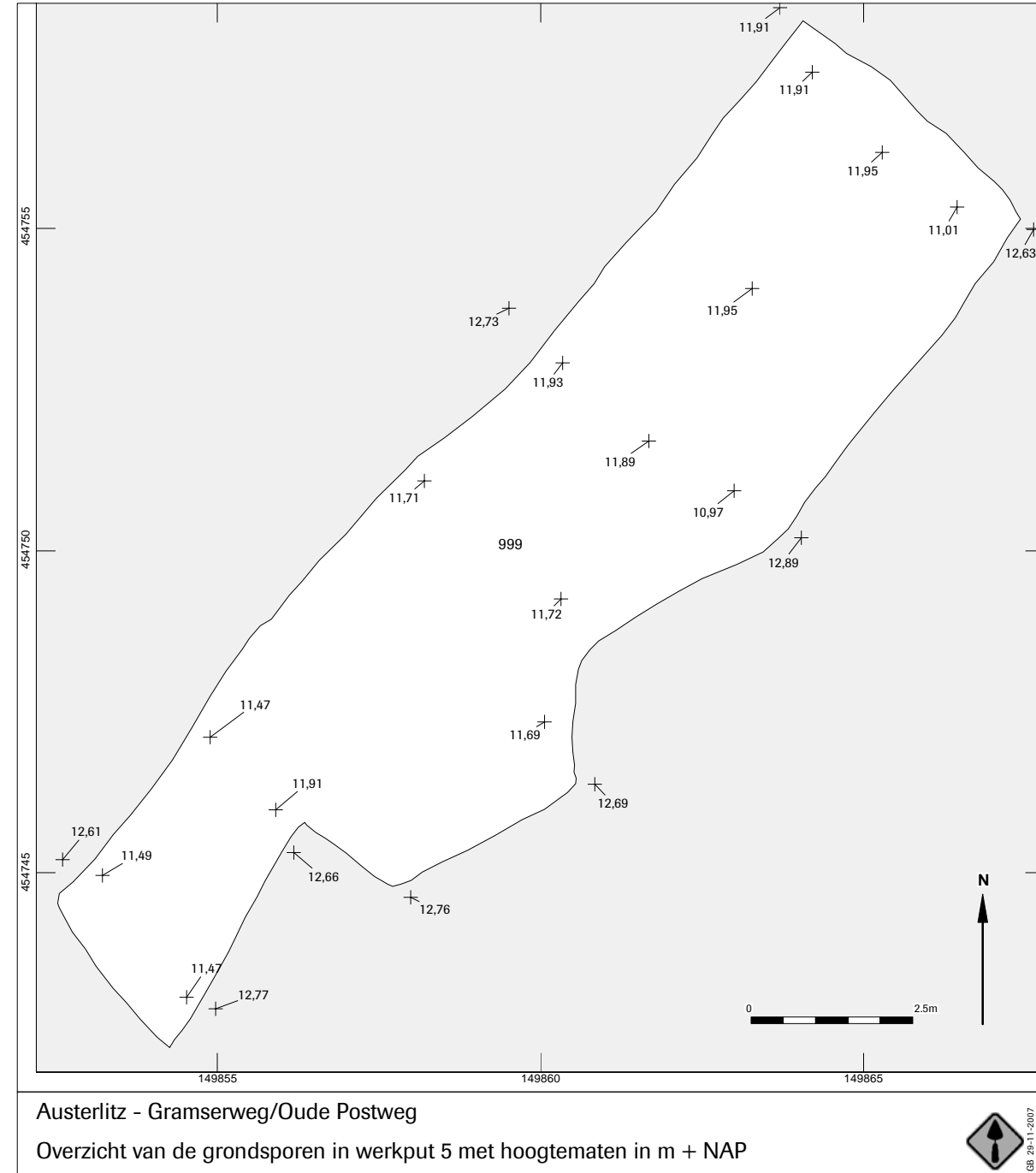
Afb. 14c

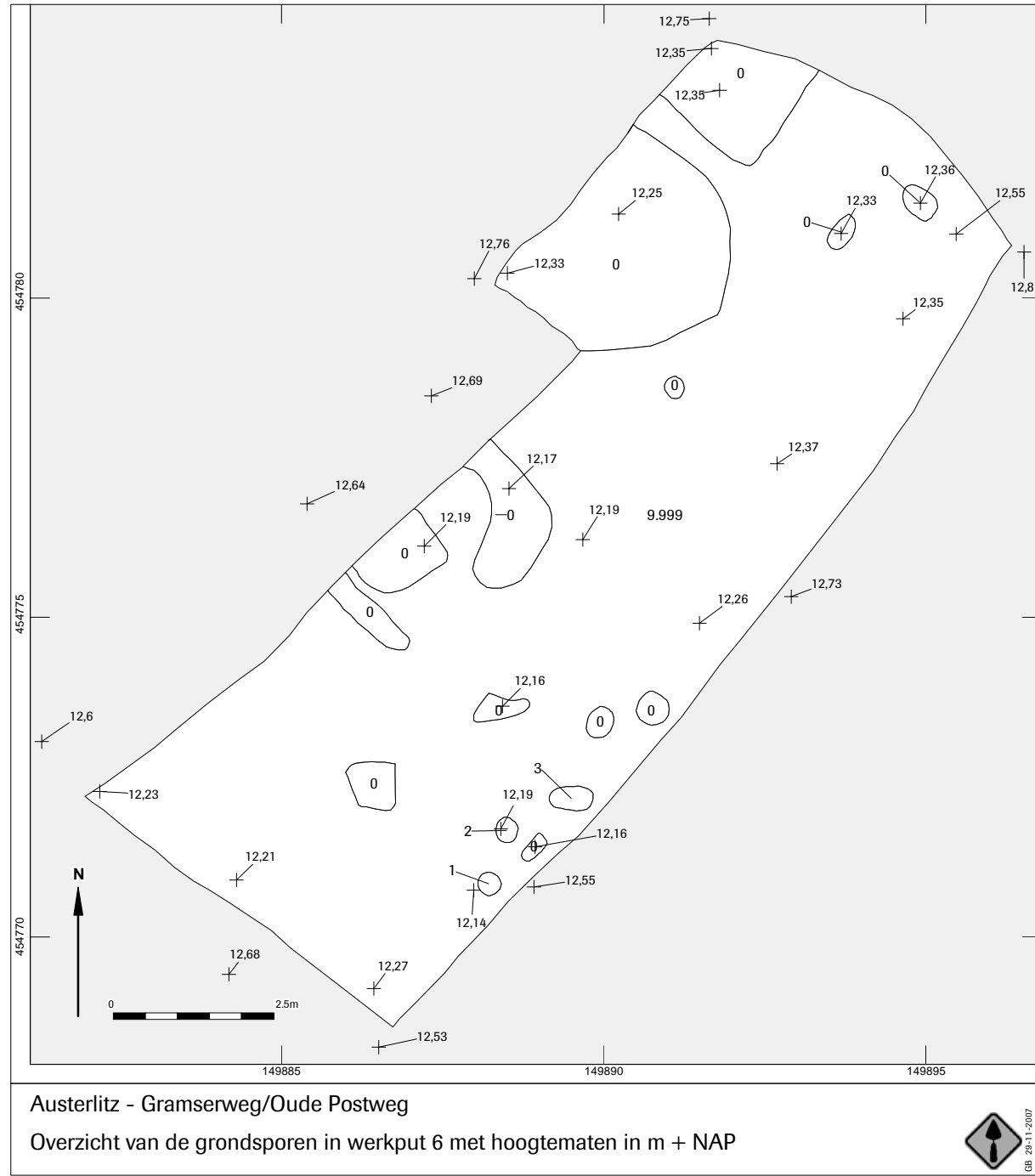
Afb. 14d

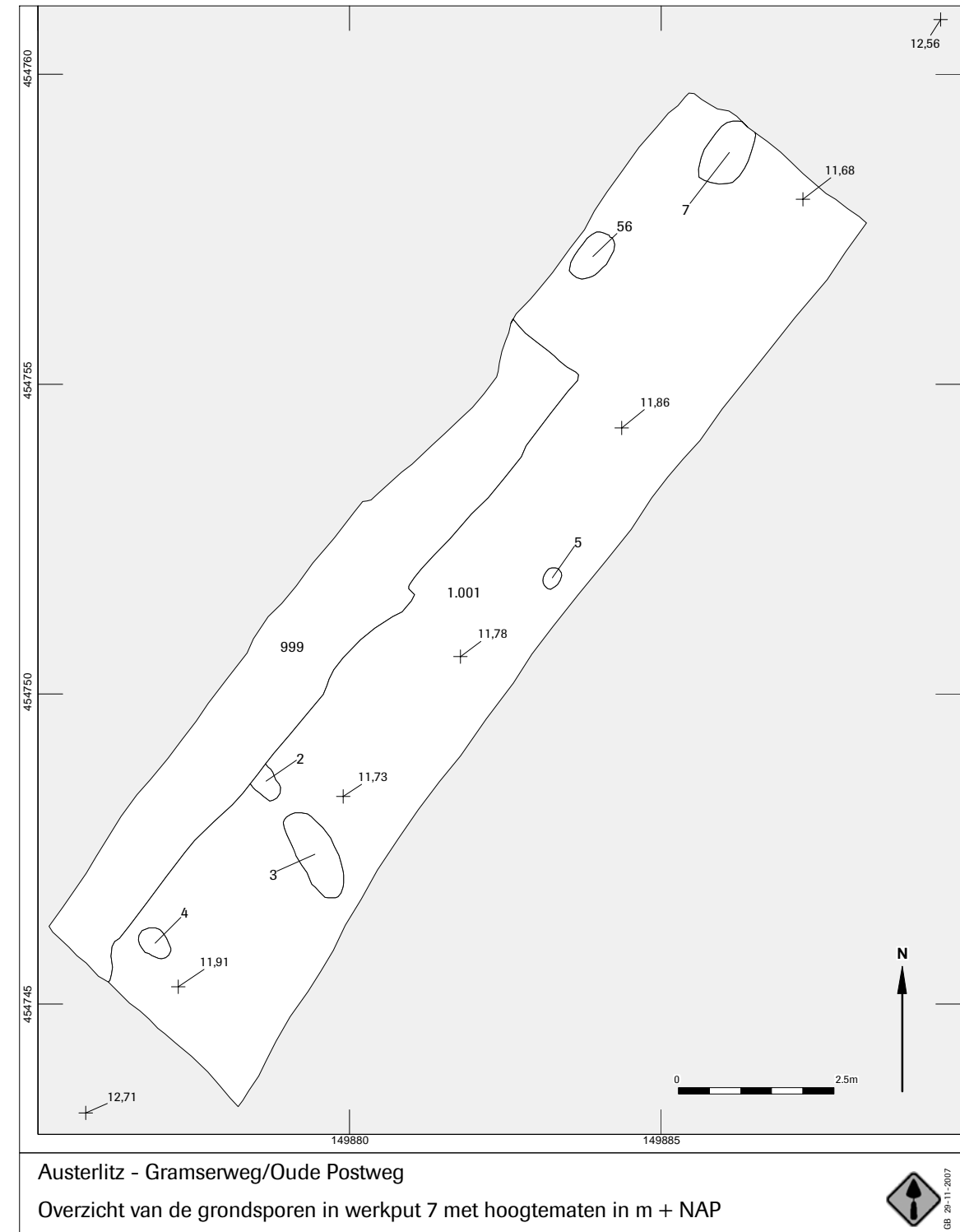
Afb. 15

Afb. 16

Afb. 17

Afb. 18

Afb. 20: Enkele foto's van werkput 4 en werkput 2.

Werkput 4, S46

Werkput 3, vlakfoto

Werkput 2, noordprofiel, oostzijde put

Werkput 2, S40

Afb. 21: enkele foto's van coupes en vlak.

Afb. 22: De recente kuil in werkput 3, eerst geïnterpreteerd als mogelijke gracht/drinkkuil.

Afb. 23: Werkput 8 ter hoogte van de mogelijke greppel in werkput 3. De donkergrijze laag is ter plekke van dit mogelijke spoor.

Afb. 24: Profiel door de grijze laag/mogelijk greppel in werkput 8 ter hoogte van de mogelijke greppel uit werkput 3. Het blijkt een recente diep gegraven kuil te zijn met enkel recent baksteenpuin.

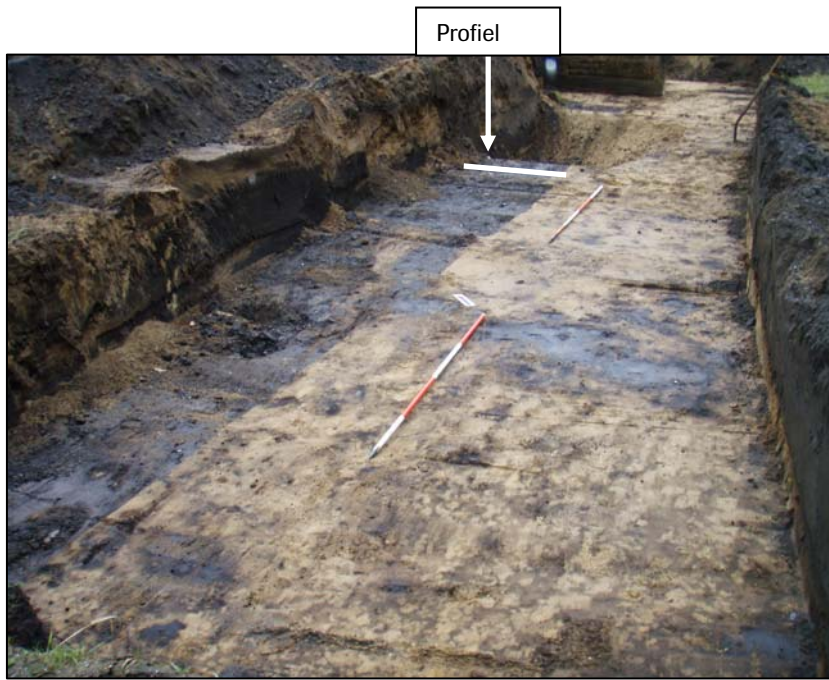

Afb. 25: Werkput 5, verstoorde grond.

Afb. 26: Profiel van de verstoring in werkput 5.

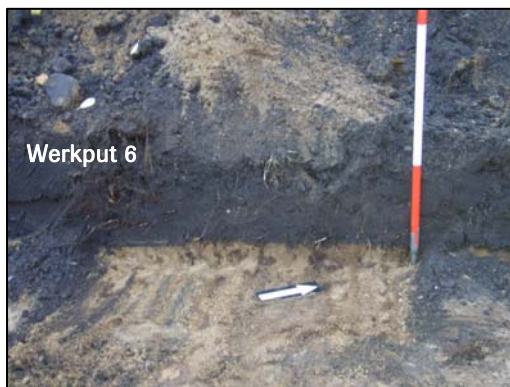
Afb. 27: Vlakfoto van werkput 7.

Afb. 28: Profiel/doorsnede van de verstoring in werkput 7.

Afb. 29: Vlakfoto van werkput 6.

Afb. 30: Profielkolommen in de werkputten 6 en 7.

Afb. 31: Coupes door mangaanvlekken in de werkputten 5 en 8.

3.3 Vondstmateriaal

Vondsttotalen		
INHOUD	SomVanAANTAL	SomVanGEWICHT
AWG	15	133,5
BW	8	313,6
GLS	15	24,1
KER	1	0,5
MET	28	875,5
NS	4	1127,8

Tabel 2: Vondsttotalen. Gewicht in gram.

AWG = Aardewerk gedraaid, BW = Bouwmateriaal, GLS = Glas, KER = Aardewerk, MET = Metaal, NS = Natuursteen.

VONDSTNR	Putnr	SPOORN	Materiaal			OPMERKING
			INHOUD	AANTAL	GEWICHT	
4	4		KER	1	0,5	
1	4		AWG	7	44,8	0-5 m aanleg
1	4		BW	2	52,4	
1	4		MET	4	3,3	
2	4		AWG	1	13,6	
2	4		GLS	1	17,5	
2	4		MET	7	55,0	5-10 m aanleg
3	4		MET	3	90,0	10-15 m aanleg
4	4		GLS	2	1,9	
4	4		MET	10	85,0	25-30 m aanleg
5	4		AWG	2	7,6	30-35 m aanleg
6	4	28	AWG	2	12,7	
6	4	28	BW	6	261,2	
6	4	28	GLS	12	4,7	aanleg
6	4	28	NS	3	1106,2	
7	4		MET	4	642,2	55-60 m stortvondst
8	3	8	AWG	3	54,8	
8	3	8	NS	1	21,6	aanleg

Tabel 3: Vondstnummers gekoppeld aan de putten en de spoornummers.

AWG = Aardewerk gedraaid, BW = Bouwmateriaal, GLS = Glas, KER = Aardewerk, MET = Metaal, NS = Natuursteen.

Aardewerk

Slechts enkele stuks aardewerk werden aangetroffen en meestal afkomstig uit de onderkant van de bouwvoor tijdens de aanleg van het vlak. Slechts twee vondstnummers, V6 en V8, zijn aan sporen toe te schrijven.

Vondstnr.	Putnr.	Spoornr.	Omschrijving
V.1	4, vak 1		Europees porselein: 19/20 ^e eeuw Industrieel wit: 19 ^e eeuw Duits Europees porselein met blauwglazuur-decoratie: 19/20 ^e eeuw. Roodbakkend geglazuurd aardewerk: Nieuwe tijd/Vroeg Modern
V.5	4, vak 7		Aardewerk onbepaald, Nieuwe tijd.
V.6	4	S28 (Kuil)	Rand Nederrijns bord: 18 ^e tot eerste kwart 19 ^e eeuw.
V.8	3	S8 (Greppel)	Rand Frankfurter waar (nagemaakt?); laatste kwart 18 ^e eeuw/eerste kwart 19 ^e eeuw. Tegelfragment, begin 19 ^e eeuw.

Tabel 4: Overzicht aardewerkdeterminatie.

Opvallend is dat het materiaal afkomstig uit de sporen S8 (werkput 3) en S28 (werkput 4) te dateren is in de periode van het legerkamp aan het begin van de 19^e eeuw. Tijdens het vervolgonderzoek werd duidelijk dat het spoor in werkput 3 in feite een verstoring betreft. Het aardewerk verschaft hiermee geen duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van sporen die te relateren zijn aan het legerkamp.

Tijdens het aanvullende onderzoek van november werd geen materiaal verzameld, daar het enige aangetroffen materiaal of recent is of in ieder geval van na 1850 (faience fragmenten met een stempel Made in Holland).

Metaal

De enkele stuks metaal zijn alle verzameld in de bouwvoor of afkomstig van de stort. In de tabel hieronder volgt een overzicht.

Vondstnr.	Putnr.	Spoornr.	Omschrijving
V.1	4, vak 1		Broche, recent: 20 ^e -eeuwse broche (jaren '30?). Enkele spijkers, recent.
V.2	4, vak 2		Staven roest, recent.
V.3	4, vak 3		Spijker, recent. Steel tinnen lepel, 6-kantig, 17 ^e eeuw (tot begin 18 ^e eeuw). IJzeren staaf
V.7	4		IJzeren deksel?, recent. Mesheft, recent.

Tabel 5: Overzicht metalen voorwerpen.

Aleen de steel van de tinnen lepel heeft een ouderdom die archeologisch mogelijk relevant is. De vondst is echter afkomstig van de stort waardoor de oorspronkelijke context verre van zeker is.

4 Synthese

4.1 Algemeen

Gezien het beschikbare historische kaarmateriaal bevindt de onderzoekslocatie zich in het centrum van het Frans-Bataafse legerkamp uit 1804. De teruggevonden sporen zijn echter zeer schaars tot niet aanwezig en moeilijk in verband te brengen met de bekende historische gegevens.²⁴ Met name het aanvullende onderzoek heeft uitgewezen dat de locatie voor een behoorlijk deel verstoord is getuige de omvangrijke verstoringen in de werkputten 1, 3, 5 en 7.

In de 17^e en 18^e eeuw hebben zich meerdere keren op de heide en mogelijk ook op de onderzoekslocatie legertroepen opgehouden. Deze kunnen hun sporen hebben achtergelaten, maar gezien hun kortstondige aanwezigheid zal hier moeilijk iets van teruggevonden kunnen worden. Tijdens het onderzoek zijn dan ook geen sporen aangetroffen die tot deze periode gerekend kunnen worden. De enige 17^e/18^e- eeuwse vondst van de steel van een tinnen lepel geeft, gezien de losse context, geen nadere informatie.

De aardewerkvondsten die afkomstig zijn uit het begin van de 19^e eeuw kunnen wel in verband gebracht worden met het Frans-Bataafse legerkamp. Het aanvullende onderzoek heeft echter duidelijk gemaakt dat de sporen waar zij aan gekoppeld zijn in ieder geval met betrekking tot werkput 3 een recent karakter hebben. In het algemeen is de aangetroffen hoeveelheid vondstmateriaal in verhouding tot het onderzochte oppervlak uiterst gering.²⁵ In de ruimere omgeving is wel materiaal gevonden dat gekoppeld kan worden aan de activiteiten in het legerkamp.²⁶

In het plangebied hebben vanaf het tweede kwart van de 19^e eeuw bomen gestaan. Het is zeer wel mogelijk dat de vele mangaanvlekken en enkele van de mogelijke paalgaten verband houden met de aanplant van deze bomen.²⁷

²⁵ Loenen wijdt dit aan het feit dat na het vertrek van de legertroepen arme mensen naar het legerkamp trokken die bijna letterlijk alles hebben gebruikt voor bouwmaterialen en om te voorzien in het levensonderhoud. Op basis van eerdere onderzoeken meent Loenen dat het geborgen materiaal eigenlijk altijd zeer schaars is.

²⁶ Materiaal is met name geborgen door de amateur-archeoloog dhr. M. Richtering met behulp van een metaaldetector.

²⁷ De bomen zouden hier geplant zijn ten behoeve van de mijnbouw in Limburg en België.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1. *Zijn er archeologische resten aanwezig in de ondergrond?*

- Er zijn geen duidelijk archeologische resten aanwezig in de ondergrond. Het overgrote deel van de sporen die zijn aangetroffen, zijn van natuurlijke oorsprong. Alleen uit een recente diep ingegraven kuil en een andere kleinere kuil is materiaal afkomstig uit begin 19^e eeuw. Daarnaast kunnen enkele mogelijke paalgaten aan deze periode worden toegeschreven, maar door het ontbreken van vondstmateriaal is dit niet zeker. In de sporen zijn geen structuren te herkennen. Archeologisch vondstmateriaal is uiterst schaars.

2. *Wat is de aard, datering, conserveringsconditie en omvang van de archeologische resten?*

- Door het ontbreken van duidelijk archeologische resten is deze vraag niet te beantwoorden. De aanwezige verstoringen en de grote hoeveelheid aan natuurlijke mangaanvlekken maken de zichtbaarheid, alsmede de conserveringsconditie laag.

3. *Zijn er vindplaatsen uit meerdere perioden aanwezig?*

- De aangetroffen steel van een tinnen lepel zou mogelijk kunnen duiden op de eerdere aanwezigheid van legerenheden op deze locatie, maar omdat de vondst contextloos is, kan dit moeilijk worden opgevat als een aanwijzing dat er sprake is van vindplaatsen uit meerdere perioden.

4. *Kunnen de aangetroffen resten gerelateerd worden aan historische bronnen?*

- Van de op basis van het vooronderzoek te verwachten archeologische resten is niets teruggevonden dat aanwijzingen biedt voor archeologisch tastbare resten die aan het Frans-Bataafse legerkamp gekoppeld kunnen worden. Aanwijzingen voor de overige te verwachten resten zoals het onderkomen van de bataljonscommandant, nevenbebouwing en enkele barakken ontbreken in de aangelegde proefsleuven. Dat deze sporen niet zijn aangetroffen, kan samenhangen met de onnauwkeurigheid van de projectie. Van vrijwel alle overige grondsporen heeft het merendeel een natuurlijke oorsprong en kunnen zeker niet in verband worden gebracht met de historische bronnen.

5. *Is er een stratigrafische opbouw en/of periodisering herkenbaar in de bodem?*

- Deze is niet herkenbaar.

5. *Wat is de relatie van de vindplaats(en) t.o.v. de natuurlijke omgeving (landschappelijke setting).*

- De stuwval van de Utrechtse heuvelrug aan de rand van bebossing op een open heidevlakte boden een strategische locatie voor de aanleg van een kampement. Het open karakter van het landschap en de goede mogelijkheden om aan water in de ondergrond te komen hebben de plaats van het kampement in belangrijke mate bepaald.²⁸ De nabij gelegen piramide van Austerlitz ligt op het hoogste punt van waaruit men een wijds zicht had.

²⁸ Blijdenstijn 2001.

5 Conclusie

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardestelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. Het eerste niveau is in Nederland over het algemeen niet van toepassing, omdat de meeste archeologische vindplaatsen niet bovengronds zichtbaar zijn. In dit geval kan men echter wel spreken van een zekere herinneringswaarde, aangezien delen van het legerkamp in de omgeving (zoals de 'piramide van Austerlitz') nog zichtbaar in het landschap aanwezig zijn en de geschiedenis van het huidige dorp Austerlitz onlosmakelijk verbonden is met de aanwezigheid van het voormalige legerkamp. Gezien het feit dat het hier om het belangrijkste legerkamp tijdens de Franse overheersing in ons land gaat, moge duidelijk zijn dat het om een potentieel belangrijke archeologische vindplaats gaat.

De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

Het onderzoek heeft geen dateerbare grondsporen opgeleverd dan op basis van het vooronderzoek mocht worden verondersteld. Het aangetroffen archeologische vondstmateriaal is uiterst schaars. Met name de resten van het gebouw van de bataljonscommandant zou met de aangelegde proefsleuven moeten zijn aangesneden. Dat deze niet zijn aangetroffen, kan samenhangen met de nauwkeurigheid van de projectie. Daarbij is de locatie in het recente verleden ter plekke volledig vergraven, zodat deze nauwkeurigheid niet getoetst kan worden binnen het plangebied.

Het aardewerk dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvakken is sterk gefragmenteerd. Er is in het algemeen weinig materiaal aanwezig. De conservering van zowel de sporen als de vondsten is daarmee als 'slecht' te kwalificeren. Op basis van de criteria 'gaafheid' en 'conservering' is de waardering van de fysieke kwaliteit in totaal 2 punten. Dit is een score die de vindplaats qua fysieke kwaliteit het predikaat 'niet behoudenswaardig' oplevert (tabel 6).

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in zeldzaamheid, informatie- en ensemblewaarde, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. Austerlitz was het belangrijkste Frans-Bataafse legerkamp van de Nederlanden. In dit opzicht is de waarde van de vindplaats gezien de zeldzaamheid hoog. Door het ontbreken van duidelijk dateerbare sporen en de mate van verstoring in het plangebied moet de informatiewaarde van de aangetroffen sporen als laag worden aangemerkt. Gezien de resultaten van het voorliggende onderzoek is het maar zeer de vraag in hoeverre via de weg van de archeologie wezenlijk nieuwe inzichten kunnen worden verkregen ten opzichte van de reeds bekende historische gegevens wat betreft de ruimtelijke indeling van het Frans-Bataafse legerkamp en de levenswijze van haar bewoners. Het plangebied beslaat een klein deel van het veel grotere legerkamp. Het betreft bovendien een zone waar, de projectie van Loenen op de kaart van Marmont in ogenschouw nemende, sprake is van een lage bebouwingsdichtheid. De ensemblewaarde van de in het plangebied te verwachten archeologische sporen wordt daarom, mede gezien het ontbreken van duidelijk dateerbare sporen en de mate van verstoring binnen het plangebied als matig gewaardeerd.

Waarden	Criteria	Scores			
		Hoog	Midden	Laag	Totale score
Beleving	Schoonheid				
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1	2 (≥ 5 is behoudenswaardig)
	Conservering			1	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	3			6 (≥ 7 is behoudenswaardig)
	Informatiewaarde			1	
	Ensemblewaarde		2		
	Representativiteit	N.v.t.			

Tabel 6. Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).

5.2 Selectieadvies

Met name wat betreft de fysieke kwaliteit scoren de te verwachten archeologische resten in het plangebied laag. Dit wordt slechts ten dele goedge maakt door de inhoudelijke kwaliteit. Het betreft weliswaar een zeer bijzondere vindplaats, maar gezien de resultaten van het voorliggende onderzoek zullen geen nieuwe inzichten kunnen worden verkregen ten opzichte van de reeds bekende historische gegevens wat betreft de ruimtelijke indeling van het Frans-Bataafse legerkamp en de levenswijze van haar bewoners. De te verwachten archeologische resten in het plangebied worden op basis van het hierboven geschetste puntensysteem aangemerkt als 'niet behoudenswaardig'.

Literatuur

- Blijdenstijn, R., 2001 (herziene druk; origineel uit 2000): *De Pyramide van Austerlitz. Erkenning voor een Frans gedenkteken*, Provincie Utrecht.
- Boer, A. de, 2007: *Austerlitz Gramserweg en Oude Postweg*, Amersfoort (ADC rapport 989).
- Interim verslag AWN afd. Utrecht e.o., Onderzoekgroep Zandgronden, 1987: *10 jaar werkzaam in de boswachterij. 12 ½ jaar in (o.a.) gemeente Zeist. Een kort interim verslag van zoveel jaren werk. In dit geval alleen over het Franse kamp, Austerlitz.*
- Loenen, R., 2004: *1804-1811, Austerlitz. Pyramide, Frans-Bataafs Kamp en Dorp*, Driebergen-Rijssenburg.
- Rhoen, R., P. M., 1991: *Van speerpunt tot kanonschot. Romeinse en Franse troepen in Midden Nederland*, Tentoonstelling catalogus, Zeist.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1: Locatiekaart.
Afb. 2: Plangebied binnen Zeist.
Afb. 3: Puttenoverzicht
Afb. 4: Overzicht van de putten op de bestaande topografie.
Afb. 5: Overzicht van het plangebied met alle opgravingsputten op de toekomstige topografie
Afb. 6: Projectie van de ligging van het kamp volgens de 'kaart van Marmont' (1804/1805) volgens Loenen (2004, 52).
Afb. 7: Originele put uit kampperiode; nog tot na de 2^e Wereldoorlog in gebruik geweest (Loenen 2004, 28)
Afb. 8: IKAW, monumenten en waarnemingen in de directe omgeving van het plangebied (De Boer 2007).
Afb. 9: Kamppodzol in het zuidoostelijk deel van werkput 4.
Afb. 10: Profielkuil in het noordwestelijk deel van werkput 4 met een mogelijke paalkuil als rechte mangaanband.
Afb. 11: Overzicht werkput 1 (11a: hoogtematen; 11b: grondsporen).
Afb. 12: Overzicht werkput 2 (12a: hoogtematen; 12b: grondsporen, 12c: zuidelijk deel).
Afb. 13: Overzicht werkput 3 (13a: hoogtematen; 13b: grondsporen zuidwestelijk .deel; 13c: grondsporen noordoostelijk deel).
Afb. 14: Overzicht werkput 4 (14a: hoogtematen; 14b: grondsporen noordwestelijk .deel; 14c: grondsporen noordoostelijk deel; 14d: grondsporen zuidoostelijk deel).
Afb. 15: Overzicht vakindeling werkput 4.
Afb. 16: Overzicht werkput 5 van grondsporen met hoogtematen
Afb. 17: Overzicht werkput 6 van grondsporen met hoogtematen
Afb. 18: Overzicht werkput 7 van grondsporen met hoogtematen
Afb. 19: Overzicht werkput 8 van grondsporen met hoogtematen
Afb. 20: Enkele foto's van werkput 4 en werkput 2.
Afb. 21: Enkele foto's van coupes en vlak.
Afb. 22: De recente kuil in werkput 3, eerst geïnterpreteerd als mogelijke gracht/drinkkuil.
Afb. 23: Werkput 8 ter hoogte van de mogelijke greppel in werkput 3. De donkergrijze laag is ter plekke van dit mogelijke spoor.
Afb. 24: Profiel door de grijze laag/mogelijke greppel in werkput 8 ter hoogte van de mogelijke greppel uit werkput 3. Het blijkt een recente diep gegraven kuil te zijn met enkel recent baksteenpuin
Afb. 25: Werkput 5, verstoorte grond
Afb. 26: Profiel van de verstoring in werkput 5
Afb. 27: Vlakfoto van werkput 7
Afb. 28: Profiel/doorsnede van de verstoring in werkput 7
Afb. 29: Vlakfoto van werkput 6
Afb. 30: Profielkolommen in de werkputten 6 en 7
Afb. 31: Coupes door de mangaanvlekken in de werkputten 5 en 8

Tabel 1: Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Tabel 2: Vondsttotalen.

Tabel 3: Vondstnummers gekoppeld aan de putten en de spoornummers.

Tabel 4: Overzicht aardewerkdeterminatie.

Tabel 5: Overzicht metalen voorwerpen.

Tabel 6: Scoretabel waardestelling (naar KNA, versie 3.1).

Bijlage

SPOOR						
PUTNR	VLAKNR	SPOORNR	AARDSPOOR	OPMERKING	VORM COUPE	DIEPTE
1	1	1	PG?	natuurlijk?		
1	1	2	NV	natuurlijk		
1	1	3	PG?	natuurlijk?		
1	1	4	NV	natuurlijk		
1	1	5	PG?	natuurlijk?		
1	1	6	PG?	natuurlijk?		
1	1	7	PG?	natuurlijk?		
1	1	8	PG?	natuurlijk?		
1	1	9	PG?	natuurlijk?		
1	1	10	NV	natuurlijk		
1	1	11	PG?	natuurlijk?		
1	1	12	NV	natuurlijk		
1	1	13	PG?	natuurlijk?		
1	1	14	PG?	natuurlijk?		
1	1	15	PG?	natuurlijk?		
1	1	16	PG?	natuurlijk?		
1	1	17	PG?	natuurlijk?		
1	1	18	PG?	natuurlijk?		
1	1	19	PG?	natuurlijk?		
1	1	20	PG?	natuurlijk?		
1	1	21	PG?	natuurlijk?		
1	1	22	NV	natuurlijk		
1	1	23	NV	natuurlijk		
1	1	24	PG?	natuurlijk?		
1	1	25	PG?	natuurlijk?		
1	1	26	NV	natuurlijk		
1	1	27	NV	natuurlijk		
1	1	28	PG?	natuurlijk?		
1	1	29	NV	natuurlijk		
1	1	30	PG?	natuurlijk?		
1	1	31	KL?	natuurlijk?		
1	1	32	NV	natuurlijk		
1	1	33	NV	natuurlijk		
1	1	34	NV	natuurlijk		
1	1	35	PG?	natuurlijk?		
1	1	36	NV	natuurlijk		
1	1	37	NV	natuurlijk		
1	1	38	KL?	natuurlijk?		
1	1	39	PG?	natuurlijk?		
1	1	40	PG?	natuurlijk?		
1	1	1001	LG	natuurlijk		
2	1	1	PG?	natuurlijk?		
2	1	2	PG?	natuurlijk?		
2	1	3	PG?	natuurlijk?		
2	1	4	PG?	natuurlijk?		
2	1	5	PG		RND	20
2	1	6	PG?	natuurlijk?		
2	1	7	PG?	natuurlijk?		
2	1	8	PG?	natuurlijk?		
2	1	9	NV	natuurlijk		
2	1	10	PG?	natuurlijk?		
2	1	11	PG?	natuurlijk?		
2	1	12	PG?	natuurlijk?		
2	1	13	PG?	natuurlijk?		
2	1	14	PG		PNT	40
2	1	15	PG?	natuurlijk?		
2	1	16	PG			
2	1	17	PG?	natuurlijk?		
2	1	18	PG?	natuurlijk?		
2	1	19	PG?	natuurlijk?		
2	1	20	PG?	natuurlijk?		
2	1	21	PG?	natuurlijk?		
2	1	22	PG?	natuurlijk?		
2	1	23	PG?	natuurlijk?		
2	1	24	PG?	natuurlijk?		

SPOOR						
PUTNR	VLAKNR	SPOORN	AARDSPOOR	OPMERKING	VORM COUPE	DIEPTE
2	1	25	PG?	natuurlijk?		
2	1	26	NV	natuurlijk		
2	1	27	PG?	natuurlijk?		
2	1	28	PG?	natuurlijk?	PNT	40
2	1	29	PG?	natuurlijk?		
2	1	30	PG?	natuurlijk?		
2	1	31	KL?	natuurlijk?		
2	1	32	PG		PNT	40
2	1	33	PG?			
2	1	34	PG?	natuurlijk?		
2	1	35	NV	natuurlijk		
2	1	36	PG?	natuurlijk?		
2	1	37	PG?	natuurlijk?		
2	1	38	PG?	natuurlijk?		
2	1	39	PG?	natuurlijk?		
2	1	40	PG		PNT	30
2	1	41	PG?	natuurlijk?		
2	1	42	PG?	natuurlijk?		
2	1	43	PG?	natuurlijk?		
2	1	44	PG?	natuurlijk?		
2	1	45	PG?	natuurlijk?		
2	1	46	PG?	natuurlijk?		
2	1	47	PG?	natuurlijk?		
2	1	48	PG?	natuurlijk?		
2	1	49	PG?	natuurlijk?		
2	1	50	NV	natuurlijk		
2	1	51	PG?	natuurlijk?		
2	1	52	NV	natuurlijk		
2	1	53	PG?	natuurlijk?		
2	1	1001	LG	natuurlijk		
3	1	3	NV	natuurlijk		
3	1	4	PG?	natuurlijk?		
3	1	5	PG?	natuurlijk?		
3	1	6	PG?	natuurlijk?		
3	1	7	GR?	vulling S8		
3	1	8	GR?			
3	1	9	NV	natuurlijk		
3	1	10	PG?	natuurlijk?		
3	1	11	PG?	natuurlijk?		
3	1	12	PG?	natuurlijk?		
3	1	13	PG?	natuurlijk?		
3	1	14	PG?	natuurlijk?		
3	1	15	PG?	natuurlijk?		
3	1	16	NV	natuurlijk		
3	1	17	PG?	natuurlijk?		
3	1	18	PG?	natuurlijk?		
3	1	19	PG?	natuurlijk?		
3	1	20	PG?	natuurlijk?		
3	1	21	PG?	natuurlijk?		
3	1	22	PG?	natuurlijk?		
3	1	23	PG?	natuurlijk?		
3	1	24	KL?	natuurlijk?		
3	1	25	NV	natuurlijk		
3	1	26	PG?	natuurlijk?		
3	1	27	PG?	natuurlijk?		
3	1	28	PG?	natuurlijk?		
3	1	29	KL?	natuurlijk?		
3	1	30	PG?	natuurlijk?		
3	1	31	KL?	natuurlijk?		
3	1	32	PG?	natuurlijk?		
3	1	33	NV	natuurlijk		
3	1	34	PG?	natuurlijk?		
3	1	35	PG?	natuurlijk?		
3	1	36	PG?	natuurlijk?		
3	1	37	PG?	natuurlijk?		
3	1	38	KL?	natuurlijk?		
3	1	39	KL?	natuurlijk?		
3	1	40	KL?	natuurlijk?		
3	1	1	PG?	natuurlijk?		
3	1	2	PG?	natuurlijk?		

SPOOR						
PUTNR	VLAKNR	SPOORN	AARDSPOOR	OPMERKING	VORM COUPE	DIEPTE
3	1	1001	LG	natuurlijk		
4	1	1	PG?	natuurlijk?	RND	20
4	1	2	PG		RND	22
4	1	3	PG?	natuurlijk?		
4	1	4	PG?	natuurlijk?		
4	1	5	PG	natuurlijk?	ONR	50
4	1	6	PG?	natuurlijk?		
4	1	7	PG?	natuurlijk?		
4	1	8	PG?	natuurlijk?		
4	1	9	PG?	natuurlijk?		
4	1	10	PG?	natuurlijk?		
4	1	11	PG?	natuurlijk?		
4	1	12	PG?	natuurlijk?		
4	1	13	PG?	natuurlijk?		
4	1	14	KL			
4	1	15	KL	recent		
4	1	16	PG?	natuurlijk?		
4	1	17	PG?	natuurlijk?		
4	1	18	PG		RND	12
4	1	19	PG?	natuurlijk?		
4	1	20	PG?	natuurlijk?		
4	1	21	KL			
4	1	22	KL	recent		
4	1	23	PG?	natuurlijk?		
4	1	24	PG		PNT	10
4	1	25	KL	recent?		
4	1	26	PG?	natuurlijk?		
4	1	27	KL			
4	1	28	KL	puin	RND	40
4	1	29	KL		RND	18
4	1	30	KL			
4	1	31	NV	natuurlijk		
4	1	32	PG?	natuurlijk?		
4	1	33	PG?	natuurlijk?		
4	1	34	PG		PNT	46
4	1	35	NV	natuurlijk		
4	1	36	PG?	natuurlijk?		
4	1	37	PG?	natuurlijk?		
4	1	38	PG?	natuurlijk?		
4	1	39	PG?	natuurlijk?		
4	1	40	PG		PNT	36
4	1	41	KL	recent?		
4	1	42	KL	recent?		
4	1	43	KL	recent?		
4	1	44	KL	recent?		
4	1	45	PG		RND	40
4	1	46	PG		RND	56
4	1	47	PG?	natuurlijk?		
4	1	48	PG?	natuurlijk?		
4	1	49	PG?	natuurlijk?		
4	1	50	PG?	natuurlijk?		
4	1	51	PG?	natuurlijk?		
4	1	1001	LG	natuurlijk		
4	1	1002	LG	natuurlijk; stuwwal		
5	1	999	REC	recente verstoring	ONR	
5	1	1001	LG			
6	1	1	NV			
6	1	2	NV			
6	1	3	NV			
6	1	1001	LG			
6	1	4	NV		PNT	25
7	1	1	REC	recente greppel	KOM	
7	1	2	NV			
7	1	3	NV			
7	1	4	NV			
7	1	5	NV		PNT	20
7	1	6	NV			
7	1	7	NV			
8	1	1	GR		VLK	120
8	1	3	NV		PNT	30

SPOOR							
PUTNR	VLAKNR	SPOORNR	AARDSPOOR	OPMERKING	VORM COUPE	DIEPTE	
8	1	4	NV		KOM		40
8	1	1001	LG		ONR		
8	1	1002	LG				
8	1	2	NV		PNT		30